Inventering av fastigheter i Hällekils hemman

Vy över Hällekil före 1920

En sammanställning av fastigheterna inom Hällekils hemman.

Inventeringen är genomförd av en studiegrupp under 1990-talet.

Fastighetsbeskrivningarna är nedtecknade enligt studiegruppens efterforskningar och anteckningar. Materialet sträcker sig fram till slutet av 1990-talet. Inga senare förändringar eller uppgifter om fastighetsägare, försäljningar eller avstyckningar finns med. Forshaga kommun har möjlighet ge uppgifter om aktuella ägarförhållanden. Angivelserna om kartblad och kartbladsnummer finns i originalmaterialet. Allt som studiegruppen lämnat efter sig ska slutförvaras hos Värmlandsarkiv i Karlstad alternativt i Övre Ulleruds hembygdsgårds arkiv tillsammans med allt övrigt material från inventeringen.

Ändringar och tillägg i bild och text liksom uppgifter av senare datum skickas till maria.lindquist.hallekil@telia.com

Hällekil 2014

Maria Lindquist

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sidan:

5	**Hällekil 1:6 Västra Åsberget**
5	**Hällekil 1:6 Östra Åsberget**
7	**Hällekil 1:6 Nedre Byrmossängen**
8	**Hällekil 1:6 Övre Byrmossängen**
8	**Hällekil 1:6 Skuggen**
9	**Hällekil 1:38 Lövudden**
10	**Hällekil 1:11 Dalarna ”Dalera”**
13	**Hällekil 1:11 Myra eller Myrera**
13	**Hällekil 1:11 Söbråten**
13	**Hällekil 1:59 Banvaktarstugan**
14	**Hällekil 1:47 Där Sör**
17	**Hällekil 1:58 Östanvik**
20	**Hällekil 1:35 Nolgård, Där Nol**
25	**Hällekil 1:35 Nedre Backera**
26	**Hällekil 1:35 Övre Backera**
27	**Hällekil 1:65 Hällekils Vårdhem, se kapitel 10 i Hällekils hemman**
27	**Hällekil 1:75 Ni-Ax Hallar, se kapitel 26, Hällekils brandkår**
27	**Hällekil 1:74 Lillstugan – vårdhemmets stormavdelning**
28	**Hällekil 1:28 (nuvarande Mangärde 3:3) Klarastrand**
31	**Hällekil 1:31 Solhälla**
32	**Hällekil 1:49 Soldattorpet eller Bostället, se vidare kapitel 12**
32	**Hällekil 1:6 Johannes Orssättra**
32	**Hällekil 1:72 Dövenstorp, nedre**
32	**Hällekil 1:72 Dövenstorp, nedre**
33	**Hällekil 1:45 (nuvarande 1:64) Övre/Norra Tregransfallet**
33	**Hällekil 1:45 (nuvarande 1:64) Nedre/Södra Tregransfallet**
34	**Hällekil 1:6 Där Väst**
36	**Hällekil 1:56 Wikströms**
37	**Hällekil 1:66 Erikssons, Gösta och Elna**
38	**Hällekil 1:68 Fisktjärn (även Fisktjärnstorp)**
39	**Talludden, sommarstuga vid Fisktjärn**
40	**Hällekil 1:69 Nedre/Södra Österbråten**

40 Hällekil 1:2 (nuvarande 1:64) Övre/Norra Österbråten

41 Hällekil 1:77 ”Anders Johans Prålland”

41 Hällekil 1:2 (nuvarande 1:64) Dammkärra

42 Hällekil 1:2 (nuvarande 1:64) Nyängen

42 Hällekil 1:7 (nuvarande Mangärdet 3:3) Harbergsängen

44 Hällekil 1:45 (nuvarande 1:67) Bjurdalsängen

48 Hällekil 1:45 (nuvarande 1:64) Åsera, Bjurdalsängen

48 Hällekil 1:45 (nuvarande 1:64) Bocklöcka. Bjurdalsängen

49 Hällekil 1:21 (nuvarande 1:72) Nabben, Hällekilssättra

49 Hällekil 1:21 (nuvarande 1:76) Hällekilssättra Södra, Södra Sättra

50 Hällekil 1:22 (nuvarande 1:72) Dalsättra

50 Hällekil 1:23A Örtenbråten, Öst á Åna (södra)

51 Hällekil 1:35 Örtenbråten, Där Väst, ”Adrians”

52 Hällekil 1:23A Örtenbråten, Där Öst

53 Hällekil 1:32 Sommarstugor

54 Hällekil 1:33 Sommarstugor

Sommarstuga som ägs av Ivar Berg (1995)

Sommarstuga som ägs av Johansson, Skoghall (1995)

Sommarstuga som ägs av Leif Fagrell (1995)

Sommarstuga som ägs av Sune Magnasson (1995)

Sommarstuga som ägs av Mats Bergfeldt (1995).

Sommarstuga där ägaren är okänd.

54 Hällekil 1:33 Örtenbråten, Öst á Åna (norra)

54 Hällekil 1:14 (nuvarande 1:72) Åsängen

55 Hällekil 1:12 (nuvarande 1:70) Mellersta Hällekilssättra

56 Hällekil 1:15 (nuvarande 1:72) Ulvbergstjärn

58 Hällekil 1:13 (nuvarande 1:72) okänt namn

58 Hällekil 1:4 (nuvarande 1:72) Skinnsäcken

58 Hällekil 1:13 (nuvarande 1:72) Palmqvisttorpet

59 Hällekil 1:13 (nuvarande 1:73) Hällekilssättra, Norra

60 Hällekil 1:26 (nuvarande 1:72) Johannes Larssättra

60 Hällekil 1:26 (nuvarande 1:72) Skomakartorpet

60 Hällekil 1:4 (nuvarande 1:64) Östanvikssättra

61 Hällekil 1:36 Jan Perssättra

62 **Hällekil 1:23 (ofri grund) Bleck-Stinas**

64 **Hällekil 1:23 A Sommarstugor Örtenbråten**

Sommarstuga som ägs av Thure Olsson

Sommarstuga som ägs av Bengt Andersson

Sommarstuga som ägs av Arne Vik.

64 **Hällekil 1:50 Blombacka**

64 **Hällekil 1:53 Västra Gällsviken**

65 **Hällekil 1:39 Östra Gällsviken**

65 **Hällekil 1:37 (nuvarande 1:72) Gällsviken**

65 **Hällekil 1:37 (nuvarande 1:72) Gällsviken**

66 **Hällekil 1:20 (nuvarande 1:72) Vintersta**

67 **Torp, ställen och boplatser på Hällekilsskogen som markerats av inventeringsgruppen**

Hällekil 1:6 Västra Åsberget

Boplatsen är markerad med skylt vid länsväg 733.

Fastigheten är sammanslagen med Hällekil 1:6, Där Väst.

Torpet låg på västra sidan om vägen alldeles invid dikesrenen. Det hade ett rum och kök. Senast bofast var Johanna Hällqvist. Under 1860-1870-talet bodde där en familj. Mannen hette Johannes Wennergrund och han var gift med Johanna Ingeborg Olsdotter. Paret hade sju barn. Det berättas att Johannes arbetade på Östanås bruk i Älvsbacka och han gick den långa vägen hem till Åsberget på lördagskvällen efter en hård arbetsvecka. Familjen flyttade omkring år 1900 till Torp i Nedre Ullerud, där Johannes barnbarn ännu bor kvar (1992).

Varifrån Johanna Hällqvist kom känner vi inte till. Hon var en snäll och god gumma som avled i början på 1920-talet. Sedan revs stugan och endast några syrenbuskar vittnar om var stugan stått.

Minnena nedtecknade Ester Wikström och Ivan Fernström 1992.

Hällekil 1:6 Östra Åsberget

Boplatsen är markerad med skylt vid länsväg 733.

Fastigheten är sammanslagen med Hällekil 1:6, Där Väst.

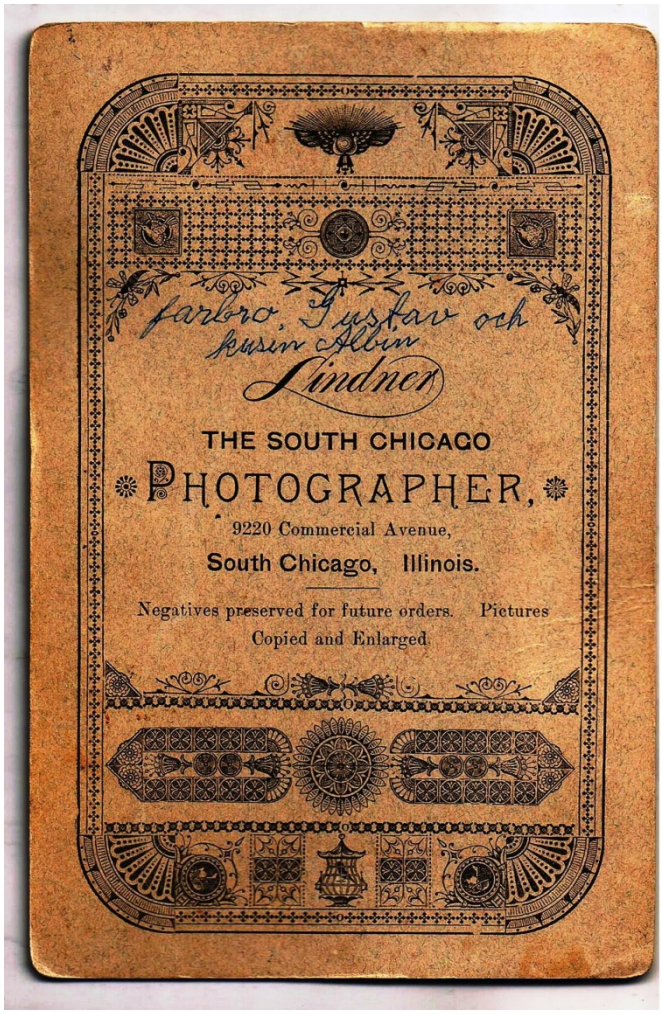
Boningshus och uthus fanns kvar till omkring 1925. Då huset flyttades till Olsäter där virket användes till att bygga Hjalmar Håkanssons hus. Boningshuset Östra Åsberget var relativt stort med två rum och kök. En veranda längs hela husets långsida vette ut mot vägen. Kring

huset fanns flera fruktträd planterade. Alla är borta nu (1992). Lagården hade plats för två kor. Även andra uthus fanns. Omkring år 1870 bodde här ett äldre par: Jan Jansson, (Pettersson i kyrkobokföringen) var gift med Maja Persdotter (änka efter Lars Jonsson, Vall i Olsäter). Jan Jansson kom från Snaråsen. Han var färjekarl i Olsäter. När han dog flyttade Maja till sin dotter Lena som bodde på Mana, Hällekilstorp. Maja dog 1906. Omkring år 1900 bodde Hernfrid Eriksson med hustru Elise i Östra Åsberget. De flyttade sedan till Torpet i Edeby. Därefter bodde här knekten Gustav Häll. Troligtvis flyttade Häll dit då knekthållningen upphörde 1901. Efter Häll flyttade Per Sigfrid Emanuelsson med familj till Östra Åsberget. Den familjen flyttade sedan till Ransjöheden i Ransäters socken. Senast bofast var familjen Gustav Sköld som utflyttade till Ransäter.
Minnena nedtecknade av Ester Wikström och Ivan Fernström 1992.

Hällekil 1:6 Östra Åsberget

Anna Katrina Larsdotter, Olof Gustav Olsson med sonen Albin

Fotots baksida, New Studio, Commercial Avenue South Chicago.

Olof Gustav Olsson föddes i Harberget, Rud den 22 augusti 1859 och hans hustru Anna Katrina Larsdotter, född den 30 januari 1864 på Vallen, Olsäter. Paret flyttade 1880 till någon av stugorna vid Åsberget i Hällekils hemman och emigrerade till Nordamerika 1881. Troligtvis flyttade paret till Östra Åsberget eftersom Jan Jansson, (han heter Pettersson i kyrkboken) gift med Maja Persdotter (änka efter Lars Jonsson, Vall i Olsäter) bodde där sedan 1870 och att Maja Persdotter var änka efter Lars Jonsson och han är far till Anna Katrina Larsdotter. Olof Gustavs namn är hämtat ur Svenska Amerikalinjens passagerarlistor. Anna Katrina reste troligen senare. Inget av deras namn finns angivna i emigrantregistret. Uppgifterna lämnade av Helmer Andersson 2014.

Hällekil 1:6 Nedre Byrmossängen

Boplatsen är markerad med skylt.

Fastigheten är sammanslagen med Hällekil 1:6, Där Väst.

Senast bofast på Nedre Byrmossängen var Zakarias Berglund med hustrun Emma och sonen Enok. Familjen bodde i Byrmossängen tills 1908 då de flyttade till Österbråten och därefter till Butorp. Paret slutade sina dagar på Hällekils vårdhem i början på 1930-talet. I Byrmossängen fanns logen kvar 1994. Länge fanns andra lämningar som källare och nedrasad murstock. Ännu idag syns rester (1994).

Hällekil 1:6 Övre Byrmossängen

Boplatsen är markerad med skylt.

Fastigheten är sammanslagen med Hällekil 1:6, Där Väst.

På Övre Byrmossängen bodde (enligt Wiktor Wallbäck) en gumma som kallades Mor Britta. I början av 1900-talet kom hon till Hällekils vårdhem.

Minnena nedtecknade av Ester Wikström och Ivan Fernström 1992.

Hällekil 1:6 Skuggen

Fastigheten är sammanslagen med Hällekil 1:6, Där Väst.

Den lilla röda stugan innehåller ett rum. Den är flyttad från Ulvberget på Edebyskogen (norr om Ulvbergstjärn) 1905. Huset står på norra sidan av Västra Åsberget, inramat av skog på tre sidor och med utsikt mot norr över byn Hällekil. Läget har väl gett stugan sitt namn.

Här bodde Maja Larsson, på äldre dagar helt blind, med sin dotter Mari Johansson, född 1877. Här bodde också Maris dotter Anna. Maja var säterkulla på Johannes Larssättra på Hällekilsskogen tills första åren av 1900-talet. Dottern Mari var säterkulla på Johannes Orssättra som också ligger på Hällekilsskogen. Mari berättade för trubaduren och hembygdsforskaren Gunnar Turesson om hur säterlivet kunde vara och han skriver:

Under skördetiden hände det sig att Mari om morgonen fick stöka undan med mjölkning, släppa korna på skogen, därefter springa ner till Hällekil, hjälpa till med skördearbetet och sedan skynda sig åter till sätern för kvällsmjölkning och andra sysslor som hörde till säterlivet.

Mari arbetade senare som baderska vid den badanstalt som fanns i Hällekil fram till 1916 (se vidare kapitel 14 om Hällekils Brunns- och Badanstalt). De sista åren bodde hon på Hällekils vårdhem men under flera somrar flyttade hon tillbaka sin stuga. Mari avled 1962. Vi minns henne som en glad och hjälpsam människa. Maris dotter Anna bosatte sig i Stockholm.

Minnena nedtecknade av Ester Wikström och Vidar Janson 1995

.

Lövudden 1995

Hällekil 1:38 Lövudden

Fastighetens ägare 1995 är Anita Öhrstedt.

Tomten är på ca ett hektar. Namnet Lövudden kommer möjligen av läget i en dunge av lövskog vid norra foten av västra Åsberget. Huset är timrat, har ytterbeklädnad av bräder och är rödfärgat. Det restaurerades 1976-77 och har ett stort rum i vardera övre och nedre våningen. Inga uthus finns kvar. Fristående källare är ännu i bruk (1995). Den förste, kände ägaren var Lars Johan Andersson Hallberg. Han var anställd av hemmansägaren Johannes Olsson i Hällekil och fick köpa Lövudden av sin arbetsgivare. Under Hallbergs tid på 1800-talet eldhärjades huset men han byggde upp det igen. Hallberg sålde huset till en murare Söderström och flyttade till Förby i Övre Ullerud. På 1920-talet ägdes Lövudden av Gustav Sohlberg och sedan av en familj Törnqvist. Sömmerskan Sofia Eriksson var den siste ägaren av Lövudden innan fastigheten slogs samman med Hällekil 1:6, Där Väst. Sofia levde mycket isolerat, kanske med anledning av att hon var nästan döv. Man kunde se henne ibland komma gående på landsvägen på väg till affären. Nätt och alltid prydligt klädd, nästan elegant i sina högklackade snörkängor, vita handskar och hatt med stor svart plym, som svajade så fint för varje fotsteg. Handväskan bar hon under ena armen och en korg hade för varorna i den andra handen Hon avled 1957 och då återköpte Gösta Eriksson, Där Väst, fastigheten. År 1973 överläts den till dottern Anita.

Minnena nedtecknade av Ester Wikström och Vidar Janson 1995.

Dalera omkring 1985

Hällekil 1:11 Dalarna ”Dalera”

Ägare 1995 är Berit Johansson.

Gården Dalera med inägor är belägen längst i söder av Hällekils hemman. Från 1757 års skiftesläggning står en Olof Månsson som ägare till denna hemmansdel. Mangården och magasinet ligger på den västra sidan om länsväg 733 medan lagård, loge och stall ligger på den östra. Skogsmarken består av ett sammanhängande skifte till Fisktjärn och Tregransfallet i öster. Till gården hörde en gång utägor på tre hektar vid Sågbråten i Butorp. Denna utäga såldes 1945 till Albin Johansson i Gullhätta, Butorp. Dess ursprungliga areal jord och skog omfattade vid Laga skifte år 1854 ca 82 hektar. Enn avstyckning gjordes vid Gällsviken till Älvsbacka Bruk omkring 1880, på tio hektar skog och 1.2 hektar åkermark vid Hällekilssätern. Förvärv gjordes av ca två hektar åker vid Byrmossängen. Hela fastigheten omfattar ca 71 hektar 1995. Vid mitten av 1800-talet fanns två torp som tillhörde gården. Myra eller Myrera var ett torpställe som låg ca 100 meter söder om nuvarande lagård och strax öster om landsvägen och Söbröten som låg ca 200 meter öster om lagården. Båda stugorna är rivna men platserna är skyltade. Tyvärr är det okänt vilka som bodde där. Gårdarna hade fiskerätt i sjöarna Fisktjärn, Långtjärn, Lilltjärn, Ulvbergstjärn, Västra Örten, Kalven och Gräsmangen. Inom fastighetens gränser finns ett älgpass som kallas Liera.

Jordbruksdelarna är efter Laga skifte numera (1995) en sammanhängande enhet förutom en brukningsdel inom Byrmossängen. Från nordost till längst i söder slingrar sig en bäckravin genom åkrarna, där av namnet ”Dalera”.

Före 1925 passerades den södra åkerdelen av landsvägen med en östligare sträckning och med en brant utförsbacke vid Åsberget. Vägen fick 1925 sin nuvarande sträckning. En kallmurad milstolpe från 1767 står alldeles nedanför backen, söder om gården på västra sidan om vägen. Den var helt raserad men återupprättades i samband med vägomläggningen.

Av de gamla skifteskartorna framgår att huvudbyggnaden i Dalera med tomtmark låg väster om den nuvarande manbyggnaden, på andra sidan om dalsänkan, där även en gårdssmedja funnits kvar ända tills för några år sedan. Mangårdsbyggnaden är uppfört i timmer, Faluröd, brädfodrad och i två våningar innehållande fem rum och kök. Den tidigare manbyggnaden byggdes omkring 1850 i en våning. Den andra våningen byggdes på omkring 1870. 1965 gjordes en modernisering med källare under halva huset. En gammal jordkällare finns under magasinet. Den äldre stallbyggnaden låg närmast vägen, på den västra sidan. Den nuvarande stallbyggnaden uppfördes i början på 1930-talet på östra sidan om vägen. Den byggdes på en avstyckad del av grannfastigheten 1:47, Där Sör. Av ekonomi-byggnader som uppfördes omkring1850 finns fortfarande några kvar. En gammal lagård i timmer ersattes 1930 med den nuvarande i tegel. Körhuset revs omkring 1922. Vagnsskjul och häststall revs 1930. Timmerstommen köptes av Axel Ögren för bygget av hans bostadshus i Olsäter. Smedjan revs omkring 1960, fårhus och dass omkring 1980. Vedboden ersattes 1930 med ny, tvättstugan renoverades till badrum.

Gårdens djurbestånd har förändrats över åren. 1925 fanns sju-åtta mjölkkor, tre-fyra ungdjur, tre hästar ett föl, tio får, två grisar och tio höns. 1976 fanns tio mjölkkor, fem-sex ungdjur, fem tjurar, tre hästar, ett föl och två grisar. Hönsen avyttrades 1970 och mjölkkorna 1982. 1990 fanns fyra får som avyttrades då. 1991 fanns elva ungdjur varav fem tjurar och sex kvigor, tre hästar, ett föl och tjugo grisar. 1997 är djurbeståndet ungefär detsamma. Katter och hund har alltid funnits på gården. Mjölken från gården fraktades på järnvägen till mejeriet i Karlstad tills från omkring 1930. Då hade bygden egen mejeriförening i Munkfors. Så småningom kördes mjölken dit med lastbil. 1925 odlades i Dalera: råg, vete, havre, klöver, timotej, potatis, rovor och lin. 1976 odlades inte längre rovor och lin men man hade kompletterat med korn, blandsäd, ärter, vicker, och foderbetor.

Gården var utrustad med maskiner och moderniteter. Hästräfsa, slåttermaskin, självanläggare och tröskverk skaffade man omkring 1920. En vedkap anskaffades 1922. Omkring 1930 köptes självbindare i delägarskap med Enar Johansson. 1955 köpte Gunnar Johansson bil, 1960 en traktor. I Dalera skaffade man en separator redan 1905. Det var revolutionerande när man kunde separera mjölken från grädden. Men man fick veva maskinen med handkraft. Elektrisk mjölkningsmaskin köptes in först 1960. Elström installerades 1922. Vattenledning i

järn installerades 1930. Tidigare hade man gammal träledning från en källa i skogen. Telefon med numret 45B fanns tidigt men anskaffningsår är osäkert.

Vid skiftesläggningen 1806 är sonen Nils Elofsson, född 14 oktober 1746 ägare till gården. Han står som häradsdomare och gift med Ingeborg Larsdotter, född 1746. Nils levde till 1812 deras dotter Maria Nilsdotter och mågen Petter Nilsson, född 1754 övertar gården till dess att deras son Nils Pettersson, född 17 januari 1797 och hans hustru Stina Olsdotter, född 1803 övertar gården 1829. Vid tiden före 1850 förvärvades gården av Erik Eriksson (Ersson), född 1818, en son till Olof Eriksson (Ersson), född 1772 och hans maka Stina Larsdotter som var bosatt och ägde en fastighet belägen söder om Östanvik i Hällekil. Hans äldre broder Lars Eriksson (Ersson), född 1814 gifte sig med Maria Larsdotter och övertog hennes fädernegård som vid Laga skifte blev utflyttad till Bjurdalsängen. Enligt skifteshandling från år 1851 ägde Erik Eriksson (Ersson) 36 öre skatt varav åker och tomt 14.22.4 och äng 12.20.1. skatteören. Erik Erikssons hustru Anna Nilsdotter född 16 mars 1822 var syster till grannen och häradsdomaren Johannes Nilsson. Paret hade fem barn: Britta-Maja, född 21 december 1845, hon ansågs vara trollkunnig. Hon var mor till Olle Lennart, född 13 september 1871. Erik Johan, född 1854 flyttade till Råum i Nyed. Emma Kristina, född 1861 och hennes son Johan Vitalis Eriksson, född 2 juni 1892 ägde gården från 1946. Emma blev kvar på gården tills sin död år 1939. Nils Gustav, född 24 april 1864 blev delägare till gården från 1896. Han hade dottern Matilda, född 8 september 1867. Hennes dotter Anna Eugenia föddes 15 november 1903. Johan gifte sig med Frida Halvarsson, född 1906. Frida var från Dalby. De tog över gården efter Nils Gustavs död 24 april 1946. Deras son Gunnar, född 25 juli 1932 står sedan som ägare. Gunnars syster Gunhild, född 14 juni 1942, är bosatt i Filipstad (1995).

1925 var det fyra vuxna och ett barn som hade sin försörjning vid gården och 1975 fanns det tre familjemedlemmar. Arbetskraft därutöver förekom ibland och då speciellt i skördetid. 1991 var fyra familjemedlemmar bofasta på gården, Gunnar med fru Berit och hennes två barn, Emma och Eva-Marie. Gunnar var sin gård, grannarna och naturen trogen, födde upp egna och andras travhästar, han sköt också de flesta och de största älgtjurarna. Gunnar avled 26 maj 1998.

Ovanlig växt i Dalera:

Hällekil har sedan några år tillbaka blivit internationellt känt inom mykologiska kretsar. I augusti 1991 var Bo Jansson, Värmlands mykologiska förening och ornitologen m.m. Björn Ehrenroth ute på svampinventering och gjorde ett unikt fynd i Gunnars hästhage. Vid närmare analys utförd av svampkännaren Johan Nitare, biolog vid Skogsvårdsstyrelsen kunde man

konstatera att det var två arter av svampsläktet jordtunga, sumpjordtunga och kärrrjordtunga som man träffat på. Hästhagen i Dalera är troligen den enda kända lokalen för sumpjordtunga i hela världen. Man hittade även sådana sällsyntheter som röd och gul vaxskivling. Om detta kan läsas mera i Värmlands Folkblad 6 juli 1992, och i NWT 14 juli 1992.
Sammanställt av Gunnar Johansson och Vidar Janson 1997

Hällekil 1:11 Myra eller Myrera

Boplatsen är markerad med skylt.
Det har berättats att det funnits en stuga ovanför Dalera i Hällekil. Den låg ett stycke in i skogen på östra sidan av vägen, mitt för vägen till Lövudden. Den kallades Myra. Inga lämningar finns kvar. Byggnaderna revs omkring år 1900.

Hällekil 1:11 Söbråten

Boplatsen är markerad med skylt.
Stugan låg efter vägen till Byrmossängen. Rester av murstock och byggnader finns kvar (okänt när). Det lär ha varit en fårhage där (sö betyder får). Byggnaderna revs omkring år 1900.
Uppgifterna lämnade av skogvaktare Gustaf Carlsson (okänt när).

Banvaktarstugan 1994

Hällekil 1:59 Banvaktarstugan

Nuvarande ägare är (1995) Ann-Britt Eriksson och Peter Eriksson.
Karlstad - Munkfors Järnvägsaktiebolag, KMJ, sedermera Nordmark-Klarälvens Järnvägar, NKLJ byggde tjänstebostäder för anställda vid bolaget under de första åren av 1900-talet. (se

vidare kapitlet 27 om NKLJ). Bostadshuset var tjänstebostad för anställda vid NKLJ och uppförd i timmer och innehöll från början ett rum och kök. Efter moderniseringen 1984 innehåller huset fyra rum och kök. Till tjänstebostaden hörde också uthus med plats för en ko, kalv, gris och höns. Uthuslängan är nu förlängd med garage. Den gamla jordkällaren är borttagen.

Banvaktare som bott i banvaktarstugan med familjer i Hällekil:
Nils Johan och Anna Emanuelsson med barnen: Hildur, Karin, Kerstin, Karl, Hanna, Rut och Elsa. - Per Olof och Elsa Hellberg med barnen: Erik, Olle och Anna-Lisa. - Per Johan och Signe Ekwall, Per Johans barn: Sten, Karin, Boris och Helmer. Signes barn: Anna, Karin och Märta. - Henry och Ellen Munther med sonen: Sten. - Anders och Sigrid Nilsson med barnen: Laila och Alf
I stugan fanns direkttelefon till järnvägsstationerna i Olsäter och Övre Ullerud, Edeby. Då tåg skulle passera meddelade stinsen på respektive järnvägsstation . Banvakten hade då att se till att grindarna över landsvägen var stängda.
När järnvägstrafiken upphörde 1990 såldes fastigheten till Ann-Britt och Peter Eriksson med döttrarna Sofia och Helena.

Där Sör, okänt år

Hällekil 1:47 Där Sör

Nuvarande ägare: Ulf och Ros-Marie Beckman.

Vid Laga skifte i mitten av 1800-talet hade denna fastighet 233 öre skatterätt och areal om 274 hektar, den största inom hemmanet. Arealen fördelades på: åker och tomtmark 21 hektar, skog 223 hektar och ängsmark 30 hektar. Åkerarealen var fördelad på tre skiften med huvuddelen och tomtområdet liggande mellan stora landsvägen och skogen i öst. Till gården hörde ett åkerskifte vid Äckera närmast Klarälven. I Byrmossängen tillhörde Byrmossängstegen Där Sör. Hemskogen sträckte sig från gårdens inägor i väst till och med Hällekilssättra i öst. Därtill kom ett skifte på 65 hektar på Hällekils utskog vid Gällsviken, väster om sjön Gräsmangen. Enligt skifteshandling från 1806 står Lars Nilsson, född 1797 som ägare till Där Sör. Han var gift med Britta Eriksdotter, född 1780. Sonen Johannes Larsson, var född 1826 och hans hustru Stina Jonsdotter, född 1820. Hon var från Broa, Norra Ås i Butorp. Paret övertog gården 1846. Deras dotter Britta Kristina, född 1846, gifte sig 1872 med Lars Magnus Nilsson, dåvarande ägare till Klarastrand. Sönerna Lars Johan, född 1850 och Olof Axel Johansson, född 1853, drev gården tillsammans. Olof blev ensam ägare och brodern Lars Johan flyttade till Sunne. Olof avled hastigt 1917 och då hans hustru Kristina, född 1881, kom att driva den nu avstyckade gården ensam till dess att barnen Enar, född 1909 och Anna, född 1911 hann bli vuxna. Enar var 218 cm lång. Han var snäll och hjälpsam och syskonen Där Sör stod för mycken god gemenskap mellan grannarna. De var först med tv och Enars kontor blev 1960-talets träffpunkt i Hällekil. Anna och Enar drev gården tillsammans livet ut.

Tant Krestin Där Sör. Mor till Anna och Enar

Genom en avstyckning av gården före sekelskiftet omkring 1900 blev utskogen såld till dåvarande Elfsbacka Aktiebolag, senare AB Mölnbacka-Trysil. År 1903 förvärvades Där Sör av bolaget. Den avstyckade arealen sträckte sig från diket mellan Lilltjärn och Långtjärn till och med Sätterängen och dess säterstugor längst i öst av Hällekils hemman. Vid Olof Johanssons frånfälle 1917 nödgades dödsboet avyttra resterande 90 hektar skogsmark från Lilltjärnsområdet och inägorna i Byrmossängen. Denna avstyckning kom att tillfalla Övre Ulleruds kommun. Detsamma gäller åkerskiftet vid Äckera som efter uppdelningen av kommunens vårdhems marker, numera tillhör fastigheten Där Väst.

Hela gården omfattar numera 22 hektar. Gården ägdes tillsammans av de båda syskonen fram till Enars död 1973. Anna utarrenderade marken till Mats Eriksson. Efter Annas död 1993 köptes gården av Ulf Bäckman. Som framgår av senaste hemmanskartan från 1852 stod manbyggnaden i nordvästra hörnet av tomtmarken med gaveln mot landsvägen. Den bör sannolikt ha varit flyttad eller nybyggd på nuvarande plats någon tid därefter (1860). Den har liggande timmerväggar i två våningar där nedre botten innehåller tre rum och kök med ingång på södra gaveln och huvudingång på västra fasaden mot landsvägen. Övre planet har fyra rum och kök. Boningshuset moderniserades 1950. De gamla uthusen som låg vid södra tomtgränsen och revs omkring 1930 då den nuvarande uthuslängan uppfördes. Den består av lagård, stall, loge och redskapsskjul. Ett brygghus med drängstuga och vällingklocka på taket är beläget söder om huvudbyggnaden. En magasinsbyggnad i timmer med underjordisk stenkällare ligger vid norra tomtgräsen i höjd med manbyggnaden.

1925 var det fem vuxna personer som hade sin försörjning vid gården. Det var tre familjemedlemmar och två tjänstefolk. Arbetskraft därutöver förekom ibland. 1973 var Anna ensam kvar på gården.

Gårdens djurbestånd har förändrats över åren. 1925 fanns tio mjölkkor, tre-fyra ungdjur, fyra hästar, tre-fyra grisar och femton-tjugo höns. 1976 fanns endast en häst kvar. Kor och höns avyttrades 1977. Nuvarande ägare är bosatta i Stockholm och har därmed inga djur på gården. Mjölken från gården fraktades omkring 1920 på järnvägen till mejeriet i Karlstad. Från omkring 1930 hade bygden egen mejeriförening i Munkfors och så småningom kördes mjölken dit med lastbil. 1925 odlades Där Sör: råg, vete, havre, klöver, timotej, potatis, rovor och lin.1976 hade man endast odling av råg, korn, klöver, timotej och potatis.

Gården var utrustad med maskiner och moderniteter. Olle Johansson, Där Sör var den första i bygden som fick telefon installerad 1903. Numret var 1. Det övertogs av Lars J Jansson 1917.

På 1920-talet installerades elström och 1945 köptes mjölkmaskin. Hästräfsa, slåttermaskin, självanläggare och tröskverk var samägt med grannarna. Omkring 1930 köpte Enar Johansson självbindare i delägarskap med Johan Johansson i Dalera. 1955 köpte Enar Johansson bil.
Nedtecknat av Vidar Janson 1996.

Östanvik omkring 1990

Hällekil 1:58 Östanvik

Ägare 1997: Lena och P.O. Wernersson.

Namnet Östanvik är troligen geografiskt betingat. Stavik betyder båtställe innanför ön och här det som ligger på östra sidan. Äldre kartor finns med ägobeskrivning från 1757, 1808 och 1952. Vid tiden före 1850 var fyra hemmansdelar med sina bostäder och ekonomihus förlagda kring nuvarande Östanvik. Tre av dessa blev tvångsförflyttade till Hällekilssättra. En av bostäderna som ägdes av grannen Hindrik Larsson skulle flyttas 400 alnar och kom därmed att ingå i hans fastighet. Enda kvarboende blev Per Olsson. Denna fastighet var liksom hemmanet i övrigt uppsplittrat på ett antal åkerskiften men fick genom Laga skifte sin gård samlad från älvgrenen i väst till och med Hällekilssättra i öst, förutom ett åkerskifte vid Äckera och ett skogsskifte vid Gällsviken, den så kallade utskogen.

Dess hela areal omfattade då 33 hektar åker och ängsmark och 141,5 hektar skogsmark med 96,20 öre skatterätt inom hemmanet. Det utskogsskifte som tillhörde gården blev liksom de övriga hemmansdelarna i utskogen avyttrat till Elfsbacka Aktiebolag under 1800-talets senare del. Förutom åkrarna mellan älven och skogen i öst samt ett skifte vid Äckera låg inom skogsmarken en åkerteg vid Byrmossänga och ett skogstorp vid Fisktjärn. Även en slotteräng

vid Hällekilssättra, beläget mellan Jan Perssons och Olle Johanssons sätrar tillhörde fastigheten Östanvik. Under Per Olssons tid kan det ha varit en säter i Hällekilssättra som tillhörde Östanvik eftersom man påträffat en ruin där.

Vid Laga skifte under 1850-talet förvärvades Östanvik av handlaren Lars Larsson, ägare till Hällekils herresäte, senare Hällekils vårdhem, för att driva gårdarna tillsammans. Ägare till Östanvik var Per Olsson fram till 1852. 1880 köpte/arrenderade Vitalis Norström Hällekils herresäte fram till 1888 då bruksförvaltare Larsson vid Dejefors bruk köpte Hällekils herresäte och arrenderade ut det till kolaren August Larssons familj som drev handel och mejeri på herresätet. 1896 köpte Övre Ulleruds kommun Hällekils herresäte och hyrde ut lägenheterna på Östanvik. Bland hyresgästerna kan nämnas den siste knekten i Hällekil, Gustav Häll. Han flyttade dit från Åsberget. I början av 1900-talet hyrde skolläraren Erik Söderlind Östanvik. Fjärdingsman Gustav Sohlberg och barnmorskan Hanna (sedermera gift med föreståndare Palm på Hällekils vårdhem), inhystes på Östanvik av kommunen. Bengt och Katrin Olsson bodde också på Östanvik en tid. 1955 hade Verner Jansson som var rättare inom jordbruket på Hällekils vårdhem sin bostad på Östanvik. Hans fru Berta var banktjänsteman vid Wermlandsbankens kontor i Olsäter.

Fjärdingsman Gustav Solberg

Till gården Östanvik hörde också ekonomibyggnad, en loge med sammanbyggd lagård för två-tre kor, gris och höns. Ingen djurhållning bedrevs sedan kommunen övertagit fastigheten.

Efter renoveringar och byggnationer innehåller Östanvik två lägenheter på nedre botten den ena med rum och kök mot söder och den andra med två rum och kök mot norr. Lägenheten i övervåningen har två rum och kök samt en möblerbar hall. Huvudingången mot öster har en veranda.

Från vänster: Anna Häll, okänd dam, Gustav Häll, Tilda Häll, Hildur Emanuelsson f. Häll och Hernfrid Emanuelsson. Sittande längst till höger: Sigrid Emanuelsson-Adolfsson.

I samband med fastighetsreglering 1978 och avvecklingen av Hällekils vårdhem blev jordbruksmarken fördelad mellan grannarna Mats och Lilian Eriksson och Hans och Maria Lindquist. 1988 friköptes Östanvik av Gösta och Ester Byström. Några år därefter övertogs fastigheten av deras dotter Laila Berg med make Hans. 1995 såldes Östanvik till Lena och P.O. Wernersson.

Vitalis Norström

Där Nol, okänt år. Vidars farmor Anna sitter längst till vänster

Hällekil 1:35 Nolgård, Där Nol

Nuvarande ägare: Maria och Hans Lindquist

Gården är upptagen på skifteskartor från 1757, 1806 och 1851. Under senare tid har gården inte haft någon egen benämning. Namnet Där Nol eller Nolgården har nämnts i gamla handlingar. På en av de äldre kartorna har de intilliggande åkrarna namn som östra eller västra Nolgärdet. På nämnda kartan från 1757 är en tomt av 22 kapplands (ca 3388 kvadratmeter) storlek men inget hus markerat. Men går man till 1808-års karta är ett bostadshus markerat på ungefär nuvarande plats. Således skulle manbyggnaden Där Nol vara byggt någon gång under 1700-talets senare hälft.

Det äldsta köpebrevet är från 1786 då den äldste ägaren i släkten, Lars Håkansson-Clarholm köper fastigheten för 385 riksdaler. Han var en av sönerna till Håkan Olsson som var mjölnare i Mölnbacka. Lars Håkansson-Clarholm hade 1783 förvärvat en hemmansdel i Upplanda och enligt fastighetsbrev av den 18 oktober 1786, köpte han fastigheten Hällekil 1:35. Han bosatte sig i Upplanda och brukade Hällekil som utgård. Sonen Hindrik Larsson övertar gården från sin mor änkan Catarina. Hindrik flyttar till Hällekil 1853 och då hade gården stått obebodd i närmare 70 år.

Enligt gammal sägen var fönstren på manbyggnaden förspikade med anledning av en skatt på antal fönster under ett tidsskede. Av detta skäl uppstod sägner om spökerier på gården Där Nol. Sönerna till Hindrik Larsson; Lars Johan och Anders Stefanus är ägare 1862-1867. Deras kusin Jan Hindrik Persson, gift med Anna, äger gården fram till 1901, hans son Lars Johan Jansson, född 1870 och hans hustru Esther, född Larsson 1876, är ägare tills 1943. Esther var

dotter till August och Carolina som arrenderade Hällekils herresäte och som bedrev mejeri där. Lars Johans son Vidar Janson och hans hustru Inga, född Nillson 1915 i Mellerud, är ägare tills 1978 då dottern Maria med make Hans Lindquist övertar gården.

Ursprungligen utgjorde gården 125 öre och 4 penningar skatt (se kapitel Hellekihl, ett skattehemman). Åkerarealen var då den var som störst 112 hektar. Slotteräng har funnits till omkring 1900. Nuvarande åkerareal är 150 hektar, varav 25 hektar är åker. Utskogen som omfattade 64 hektar avstyckades år 1904 och såldes till Mölnbacka-Trysil. År 1911 avstyckades ”Sättra” i Gullhätta och då avgick 14 skatteöre från fastigheten. Avstyckningen förvärvades till O.P. Bäck som senare sålde till Robert Jansson för att läggas till hans fastighet i Örtenbråten. Från 1956 arrenderade Vidar Janson vårdhemmets mark i Hällekil av Ulleruds kommun, senare Forshaga kommun, tills fastighetsreglering 1975 då denna del blev sammanslagen med gården.

Backstugor som tillhörde fastigheten Där Nol var Backera som låg i skogskanten öster om byn. År 1919 köpte Lars Johan Jansson stugbyggnaden Backera av Nils Olsson som bodde kvar till sin död. Stugan revs 1944. Stugan Österbråten vid Fisktjärn övertogs vid fastighetsöverlåtelsen 1978 av Vidar och Inga Jansons son Ingemar Jansson, född 1943 och hans hustru Ingegerd, född Stålberg 1947.

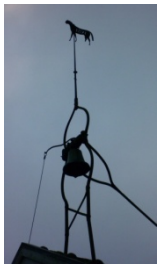
Vid tiden för Laga skifte står Hindrik Larsson också som ägare till en av fastigheterna som låg söder om Östanvik. Enligt skifteshandlingar från 1848-1853 skulle fyra gårdar inom hemmanet flytas ut från byn. En utförlig beskrivning finns i kapitel 4. Laga skifte. Enligt Fastighetsnämndens beslut skulle dessa gårdar flyttas 400 alnar (ca 240 m). Beskrivningen av storleken på manbyggnaden var den 25x11 alnar (ca 15 x 6,6 meter), täckt med näver och torv. Höjden var 13 timmervarv, vilket motsvarar ca fyra meter. Övriga byggnader på gården beskrivs vara i mer eller mindre förfallet skick. Troligtvis revs alla byggnader.

Manbyggnaden Där Nol håller måtten 17x8,5 meter och är timrad i två plan. Från början kan tänkas huset ha varit i ett plan eftersom fönstren på övervåningen är högre än på nedre. Övervåningen innehåller fyra rum och möblerbar hall. Väggarna består av knuttimmer med utvändig träpanel. Taket med cementpannor var ursprungligen torvbelagt. Det varade till 1874 då en räkning på 603 kronor anger kostnaden för takomläggning med skiffer från Glava i västra Värmland. Skiffret fraktades med båt från Glava till Kanikenäset vid Karlstad, vidare med båt till Dejefors och därefter med hästfora till Hällekil. Glavaskiffret stod sig fram till 1975. Fönster på manbyggnaden renoverades också på 1870-talet då Jan Hindrik Persson övertog gården. En räkning från den erkände möbelsnickaren Per Nilsson anger tillverkning

av 22 lufter fönster och byte av alla fönster på huset. Räkningen var daterad 1872 och fönstren var i brukbart skick fram till 1960.

Från början var bottenvåningen delad i ett rum på vardera gaveln med köket i mittdelen och ingång mitt på den södra fasaden. Ingången hade ett enkelt sluttande tak. Under husets mittsektion fanns en källare med stenvalv och en trappa. En lucka genom golvet fanns i köket. Detta källarutrymme togs i anspråk som pannrum när centralvärme installerades 1936. Källaren revs 1956 då sättningar i marken lösgjorde stenar i valvet.

Brygghus och snickarbod var inrymt i en byggnad som inte finns markerad på någon av de äldre kartorna men är med på den som upprättades vid Laga skifte 1854. Av brygghusets byggkonstruktion att döma torde den ändå vara av betydligt äldre ursprung. Väggarna består av knuttimmer med utvändig panel. Bottenplanet liksom övervåningen innehåller två rum på var sida om murstocken. Bottenvåningens västra rum har en inmurad bakugn. Här bakades ett för bygden speciellt tunnbröd. Det torkades genom att hängas upp på spett några dagar och kunde på så sätt förvaras. Se vidare i kapitel 21, Tunnbrödsbak. En järngryta på ben fanns vid muren. Den användes för att värma vatten vid bryggd, slakt och tvätt. En kvarn stod uppmonterad i nordvästra hörnet. Där krossades korn för bryggning av öl. Det östra rummet i brygghusets bottenvåning användes mest som snickarbod. En snickarbänk stod vid östra fönstret och en träsvarv vid det norra. Rummet användes också som tillfällig bostad. Under järnvägsbygget omkring 1905 var ett antal rallare inhysta i brygghuset. År 1950 gjordes dessa utrymmen om till garage och verkstad för bil och traktor. På brygghusets södra fasad är hustimringen indragen som på ett härbre. Där fanns en trappa upp med ingång från östra gaveln. Då en innertrappa byggdes med uppgång på den västra gaveln användes det gamla trapphuset som vedskjul. Taket på brygghuset hade plåtbeläggning som byttes ut mot betongtegelplattor 1980. Gården har liksom alla i byn hade, en vällingklocka. Den köpte Jan Hindrik Persson av en god vän från Klockartorp i Nyed. Han hade hämtat två likadana klockor från Bergslagen. Upphängningen av den helgjutna klockan är försedd med en vindflöjel, ett smide i form av en häst som är daterad till 1891. Upphängningen är tillverkad av Rudolf Håkansson som drev bysmedja vid Tomtarna i Smedserud. Han var bror till Hjalmar Håkansson som startade och drev Olsäters Vagnfabrik.

Liksom i bottenvåningen var rummen i brygghusets övervåning försedda med eldstäder, det västra med kokspis. Här bodde Matilda Henriksdotter på 1920-talet. Hon var född 15 februari 1838 och dotter till Hindrik Larsson som ägde gården fram till att brorsonen Jan Hindrik Persson övertog gården år 1867. Matilda bodde kvar på sin kammare men slutade sina dagar på det närbelägna vårdhemmet. Det östra rummet på övervåningen var vanligen bebott av gårdens tjänstefolk. På 1940-talet flyttade Lennart ”Duls” Englund in i rummet. Han var skribent och ombudsman för IOGT. Se kapitel 13 *Fabler, folk och fä*.

Lagård och logebyggnad Där Nol fanns med på 1854-års skifteskarta. Den äldsta lagården är markerad något tiotal meter väster om brygghusbyggnaden men blir vid sekelskiftet 1900 riven och ersatt med nuvarande. Ladan byggdes i vinkel i öst-västlig riktning, lagården i tegel med höränne/höskulle ovanpå. Allt enligt en räkning på tegel från år 1900.Teglet slogs vid Norra Skogsgatan i Hällekil. Det fanns ett lertag vid smedjan på vägen mot Solhälla.

Fram till 1927 var taket på uthusen spånbelagda men blev täckta med tegelpannor som under vintern körts med hästforor från ett tegelbruk vid Östanås i Elfsbacka. Taket bestod till 1990 då nuvarande plåttak lades.

Ursprungligen hade logen en genomfart med dubbeldörrar på norr och sydsida. Golvet består fortfarande av kluvna trästockar och grova plankor som gav ett stadigt underlag för slagtröskning i äldre tider. Senare blev detta platsen för rågtunnan eller den äldsta tröskanordningen som bestod av en horisontell plåttunna utan rensverk. Säd och agnar rensades genom att slungas mot vinden över logens golv eller sorteras i en handdriven fläktanordning som kallades för harpa. Tröskan drevs av hästar från en körvandring. Körhuset var förlagt under ett utskjutande tak på sydsidan logen. Körhuset revs på 1930-talet. Senare kom det eldrivna, självrensande tröskverket som avlämnade den rensade säden i säckar.

Stall och vagnskjul låg fram till 1870 i en byggnad närmast och längs med landsvägen, då den nuvarande uthuslängan i den västra delen av gårdsplanen uppfördes. Stallet var uppfört i timmer med plats för två-tre hästar. En stallkammare fanns med sängplats för någon tillfällig hjälp på gården. Intilliggande utrymmen utgjordes av hölada, två vagnsskjul och ett vedskjul längst i norr. Utanpå stallbyggnaden byggdes omkring 1925 två dass. Stallbyggnaden byggdes samman med lagård där ett utrymme kom till som bennämns mellanskjulet. Höladan och ett av vagnsskjulen blev sammanbyggda 1965. De ombonades för lagring av potatis för att under 1980-talet bli nytt stall för Lindquists döttrars hästar. 1970 sammanbyggdes vedskjulet och det norra vagnsskjulet till traktorgarage och verkstad med smörjgrop i betonggolvet.

Mellan manbyggnad och stall finns ett timrat magasin som är byggt före 1850 och påbyggt 1870. En påbyggnad gjordes även 1910 med spannmålsloft och med mat- och potatiskällare under jord. Nära manbyggnaden finns en paviljong som är ett minne från Hellekils Brunns- och Badanstalt som låg vid älvbranten söder om Östanvik (se kapitlet om Hellekils Brunns- och Badanstalt). På badanläggningen användes paviljongen som omklädningsrum. Bakom alla uthus på gården Där Nol, vid älvbranten, finns en timrad smedjebyggnad. Byggnadsår för den är okänt.

Vid tiden före 1956 omfattade gården 16,5 hektar öppen jordbruksmark. Tillsammans kunde gården föda 8-10 mjölkkor med ungdjur, några grisar får och hästar. Vid arrendet och köpet av jord som tillhört Hällekils vårdhem kunde besättningen utökas till 15 medräknat ungdjur. Närmast gården består marken av självdränerande sandmylla som är lättodlad och lämnar god avkastning. En mindre areal, utägan vid Äckera, har torr älvsand. Den var mera svårbrukad, särskilt under torra somrar. Utägan vid Mossänga som låg inom Bäcks hemman i Klingermyren, bestod jorden av lermylla som var svårbrukad vid blöta men annars bördig och gav god avkastning. Torpet Österbråten ligger vid Fisktjärn, mitt i gårdens skogsskifte. Det kan närmast liknas vid en säter med lada och några tunnland öppen jord som gav bete för några ungdjur under sommaren.

Lagårdsbacken Där Nol omkring år 1920 med tre av gårdens barn Vidar, (minstingen) född 1914, Holger född 1907 håller hästen Frejas nos och Anne-Marie, född 1910 står längst till höger. Folke Axelsson och Axel. Den stora flickan är pigan Anna Elvina.

Vattentillgången har varit stort problem på gården Där Nol. Grundvatten förekommer först på fem till tio meters djup sand och den djupa älvfåran ligger på 100 meters avstånd från gårdstomten. Jan Hindrik Persson som tillträdde gården 1868 lät 1871 gräva en åtta meter djup stensatt brunn på gården men, den visade det sig inte var tillräcklig för djurens behov. Vatten kördes med häst från älven. 1910 drogs en vattenledning som var 550 meter lång från en naturlig brunn i skogsbrynet vid Backera. Ledningen var i trä och gav med självtryck vatten till både bostad och djurstallar. Men vid torka sinade brunnen och vid sträng kyla frös det. Då måste man ändå köra vatten från älven.

1934 grävdes en brunn nere vid älven. Den var försedd med elektrisk pump och ledningar upp till gården. Brunnen hade begränsad kapacitet, slammade ofta igen och orsakade störningar. Vid vårdhemmets avveckling och när kommunens fastighet förvärvades av de närliggande gårdarna drogs vatten och el-ledningar till den gårdens brunn längre norr i älvbacken. På så sätt har gården fått vatten som täcker gårdens behov.

Telefon installerades på gården 1917. Lars Johan Jansson övertog Olle Johanssons telefon-abonnemang. Numret var 1.

Sammanställt av Vidar Janson 1997

Nedre Backera
Från vänster: Olivia Olsson, Nils Olsson, deras vuxna barn Elvina och Oskar och Elvinas barn Inga och Vera.

Hällekil 1:35 Nedre Backera

Markerad med skylt

Torpet låg på mark som tillhör Hällekil 1:35. Huset var timrat, innehöll ett rum och kök. Uthusen bestod av lagård med plats för en ko och gris samt ett vedskjul. Olivia, född Nilsdotter 1870 och Nils Olsson, född 1854, byggde huset i Nedre Backera av materialet från del nedre Dövenstorpet, där Olivia och hennes mor Britta bott tidigare. Omkring 1900 flyttade de tillsammans med sonen Oskar till Nedre Backera i Hällekil. Olivia var baderska och Nils var maskinist vid Hällekils badanstalt. Nils var bror till säterjäntan Johanna. Då Nils dog byggde Oskar en villa i Hällekilstorp dit han och modern flyttade 1925. Oskar var gift med Hilda och de hade sonen Erling.

Senare boende i Nedre Backera var Oskar Pettersson med familj, Erik Karlsson med familj, vägarbetaren Stefanus Henriksson med hushållerska. De flyttade sedan till Övre Backera. Byggnaden revs 1942 och virket användes till gengasved under kriget.

Vidar Janson 1997

Bengt och Katrin Olsson med barnbarnet Dagny i Övre Backera

Hällekil 1:35 Övre Backera

Markerad med skylt.

Övre Backera var ett mindre hus som innehöll endast ett rum. Det uppfördes troligen under 1800-talet och låg på mark som tillhörde Hällekils allmänning. Där bodde Katrin och Bengt Olsson och deras barnbarn Dagny. Katrin var mjölkerska på Hällekils vårdhem där arrendator och senare kommunen drev lantbruk med en besättning på 20 mjölkkor. Bengt var diversearbetare. En period skötte han transporterna av kyrkfolk som roddes över till Mosserud från Äckera i Hällekil. Läs vidare i kapitel 13. *Fabler folk och fä* om Bengt i Backera i artikel

skriven av ”Duls”. Efter Katrin och Bengt bodde vägarbetaren Stefanus Henriksson i Övre Backera. Huset revs i mitten av 1940-talet. Det ägdes då av Johan Nordensson, Södervik.

Hällekil 1:65 Hällekils Vårdhem

Se särskilt kapitel 10, *Hällekils vårdhem*.

Hällekil 1:75 Ni-Ax Hallar

Läs särskilt kapitel 26, *Hällekils brandkår*.

Hällekil 1:74 Lillstugan – vårdhemmets stormavdelning

Ägare: AB Värmlandskollektivet

Ett bostadshus med fem rum och kök. Byggnaden uppfördes 1929 efter ritning av Hushållningssällskapets byggkonsulent Folke Rystedt. Fastigheten tillhörde Övre Ulleruds kommun och låg på Hällekils vårdhems mark. Huset var bostad för vårdhemmets mentalt störda patienter. Vid tillbyggnad och renovering 1986, utförd av dåvarande ägare Maria och Hans Lindquist, utökades antalet rum till fem rum med kök. Deras barn Helena, Ewa och Anders ägde sedan huset fram till 2000 då AB Värmlandskollektivet övertog det.

Klarastrand

Hällekil 1:28 (tillhör nuvarande Mangärde 3:3) Klarastrand

Nuvarande ägare: Göran och Bengt Larsson, Mangärde.

Namnet på gården kommer troligen av läget vid Klarälven. På äldre karta från 1757 finns gården upptagen och på karta från 1806 benämns den Nordtäppa. Gården är den nordligaste inom hemmanet med littrabeteckning F på 1853 års skifteskarta. Gården beskrivs hålla 90,1 öre skatt och omfattade 30 hektar åkermark och 13 hektar skog. Efter ett antal avstyckningar och förvärv utgjorde åkerarealen 16 hektar och skogen 38 hektar vid senaste fastighetsregleringen då Gösta Larsson, Mangärde förvärvade fastigheten.

Den äldste kände ägaren, Per Bengtsson var född på gården 1656 och hustrun i andra giftemålet var Anna Jonsdotter från Bäck. De hade fyra barn. Den äldste Bengt Persson, född 1693 övertog gården. Hans son Måns Bengtsson, född 1758, står som ägare till dess att hans son Olof Månsson, född 1789 övertar gården. Han äger den tills sin död 1858. År 1859 fick sonen Nils Olsson, född 1815 och hans hustru Carin Larsdotter lagfart på gården. Han avled 1882 och efterlämnade fyra barn. Sonen Lars Magnus Nilsson som var gift med Kristin. Hon var dotter till Johannes Larsson, Där Sör. Lars Magnus syskon övertog gården 8 april 1884 (?). Redan 1903 sålde Lars Magnus fastigheten till Nils och Axel Edgren samt A.W. Wikström. Dessa personer ägde fastigheten till 1905 då de avyttrade den till Otto Wåhlstedt som var ägare till 1907. Han sålde den i sin tur till Mölnbacka-Trysil AB.

Under den tid som ”Lars Nilsa” ägde Klarastrand hörde även Häståsängen, Hällekil 1:29 till fastigheten. Senare såldes Häståsängen till Johan Wallbäck, Bäckelid.

Lars Magnus Nilsson var bofast på Klarastrand intill dess att Mölnbacka-Trysil blev dess ägare 1907. Han flyttade då med familjen till Solhälla, Hällekil 1:31. Lars Nilsa

blev därmed den siste ägaren av Klarastrand med en över 200-årig släkttradition i gårdens historia.

Från vänster: Birger Samuelsson med familj, Einar sitter på hästen, okänd dräng, Ida Larsson (mor till Birger), Greta (Birgers syster), Anders (Birgers bror), Samuel Larsson (Birgers far), Astrid (Birgers syster), hålls av sin far uppe på den andra hästen, Alma Bäckman, Ingrid (syster till Birger).

På gården Klarastrands norra sida vid gränsen till Hällekilstorps hemman var vid denna tid en mindre hemmansdel benämnd Hea, eller nuvarande Ådala belägen. En av sönerna på den gården hette Samuel Larsson. Han tog arbeten på byggen i Forshaga och gifte sig med Ida. Omkring 1905 flyttade och övertog familjen hemmet i Hällekilstorp. Sedan Mölnbacka-Trysil förvärvat intilliggande fastigheten Klarastrand i Hällekil köpte Samuel Larsson åkerjorden med byggnader medan bolaget behöll skogsmarken. Samuel och hans familj blev nu bofasta på Klarastrand. Samuel Larsson behöll skogsmarken till Hea/Ådala. Således kom hans skogsmark att ligga inom Hällekilstorps hemman och jordbruksarealen inom Hällekils hemman.

Samuel Larsson dog 1941. Ida och Samuel hade sex barn; Birger, Ingrid, Greta, Anders, Einar och Astrid. Birger, född 1902 övertog gården 1941 och drev den tillsammans med hustrun Elsa. De hade inga barn.

Mangårdsbyggnaden på Klarastrand är uppförd i timmer med brädfoder och två våningar som innehåller sex rum och kök. Modernisering gjordes på 1920-talet och 1989. Jordkällare finns

på gården och även en källare under mangården. Av uthusen finns lagård, loge, magasin, stall, svinhus, brygghus, potatiskällare och dass med intilliggande garderob. Förr ansågs att det var lämpligt att förvara kläder i pälsskinn i närheten av dass eftersom mal inte trivdes där.
På det timrade brygghuset fanns det fina blyinfattade fönster och i slutet av 1940-talet togs fönstren bort och installerades i Övre Ulleruds kyrka. Där pryder nu sin plats som korfönster.

Birger Samuelssons bil Allen omkring 1925 inför en utflykt till norra Värmland. Från vänster: Eva Larsson, Helmer Larssons fru Stockholm, Jenny Larsson och Vitalis Larsson och Karolina Jonsson Mangärdet, Bengt Lakne, Helmer Larssons son, Birger Samuelsson vid ratten, Gösta Larsson på trappan med Leonard Jonsson från Mangärdet, farfar till Gösta.
1991 övertogs Klarastrand av bröderna Göran och Bengt Larsson.

Djur och redskap på Klarastrand.

1925 fanns sju - åtta mjölkkor på gården tillsammans med lika många ungdjur och två hästar med föl, får grisar och höns. Efter avyttringen av gården fanns inga djur kvar. Elström installerades 1918-1919 och telefon på 20-talet. Den var sammankopplad med Mangärdets telefon och hade numren 23A vid en signal. Två signaler ledde till Klarastrand, nummer 23B. Vattenledning hade man ordnat med järnrör från en källa vid Knekthaget, norr om Solhälla. Omkring 1925 odlades råg, vete, havre, korn, rovor, lin och foderärtor (pelusker).
På 1950-talet skaffades en mjölkningsmaskin och en Fergussontraktor. Redan på 1920-talet köptes bil av märket Allen, socknens första taxi. Den var svartlackerad och hade suflett.

Under 30-talet byttes den mot en Buick. Den hade blå kupé. Registreringsnumret var S1944. Birger Samuelsson var chaufför, en gladlynt och humoristisk person som verkade trivas med att sitta bakom ratten.

Solhälla 1995

Hällekil 1:31 Solhälla

Nuvarande ägare (1995): AB Värmlandskollektivet

Huset är timrat, brädfodrad, har två rum och kök i nedre våningen och tre rum och badrum i övre. Källare finns under boningshuset. Byggnaden uppfördes omkring 1907 av Lars Magnus Nilsson som flyttade dit från Klarastrand med hustrun Kristin och barnen Verner, Dora, Ragnar och Signe. Uthus med lagård och loge var troligen uppförd vid tiden då Lars Magnus flyttade dit. Den byggnad som används som garage har tidigare varit bostadshus. Det fanns redan då Solhälla byggdes och då under benämningen Haget eller Knekthaget. Skogsmarken, Knekthaget på ca 15 hektar tillhörde Hällekil 1:49, Bostället. Det förvärvades av L.M. Nilsson och tillfördes hans avstyckade mark vid Solhälla.

Hällekil 1:49 Soldattorpet eller Bostället

Läs om Soldattorpet Bostället inom Hällekil i kapitel 12, *Bostället*.

Hällekil 1:6 Johannes Orssättra

Markerad med skylt

Torpet låg på Hällekilsskogen men endast en ruin finns kvar. Marken tillhör numera Där Väst. Lotten Eriksson som var Johannes Olssons, Där Sörs dotter. Hon berättade att hon som ung

flicka på 12-13 år var säterjänta och att hon var med om ett fruktansvärt åskväder när hon var alldeles ensam på sätern. Hon hade aldrig varit så rädd som då.
Återgivet av Ester Wikström

Hällekil 1:72 Dövenstorp, nedre
Markerat med skylt.
Marken tillhör numera (1997) Stora Kopparbergs Bergslags AB
Senast bosatt i övre Dövenstorp var Britta tillsammans med dottern Olivia. Hon gifte sig med Nils Olsson och de bodde sedan i Nedre Backera, Hällekil. En del av Dövenstorp revs och togs med som grundmaterial för uppbyggnad av huset i Backera.

Hällekil 1:72 Dövenstorp, nedre
Markerat med skylt.
Marken tillhör numera (1997) Stora Kopparbergs Bergslags AB.
Det övre Dövenstorpet låg syd-ost om Tregransfallet på Mölnbacka-Trysils AB domäner. Det blev friköpt men återköptes av bolaget. Här bodde en man som med anledning av sin dåliga hörsel kallades ”Döven”. Det berättas att Döven som var jägare råkade ut för ”herrkärer” från bolaget. De tänkte ta ifrån honom hans dubbelpipiga bössa med då tog Döven några steg baklänges, spände hanarna och sa: ”ni ska få dä´ som ä´ i´ a´ först”. Han fick behålla sitt gevär. Hans hushållerska hette Johanna Olsson och hon var syster till Nils Olsson i Backera och Gustav i Fisktjärn. Efter Dövens bortgång flyttade Johanna till Jan Perssättra på Hällekilsskogen.
”Jag har i min ägo en gammal stiftantänning som min bror Axel köpt av Petter Adam Bergqvist i Mastorpet någon gång runt 1920. Det kan mycket väl vara Dövens bössa för de var ju grannar”.
Minnena nedtecknade av Ivan Fernström

Hällekil 1:45 (nuvarande 1:64) Övre/Norra Tregransfallet
Markerad med skylt
Ruin finns markerad på karta. Marken tillhör numera Forshaga kommun.
Detta torp var troligen bebott tills någon gång på 1880-1890-talet. Det kallades också Bäck-Jonastorpet eller Mellantorpet. Det finns lämningar efter boningshus och källare. Uthusen blev rivna och flyttade till Fisktjärn och är delvis uppsatta där.
Berättat av Wiktor Wallbäck och Esther Wikström.

Hällekil 1:45 (nuvarande 1:64) Nedre/Södra Tregransfallet

Markerad med skylt.

Marken tillhör numera Forshaga kommun.

Senast bofast där var familjen Adolf Bengtsson. Detta torp låg söder om Fisktjärn och av åkermarken att döma kunde de som bodde här hålla ett par kor. 1881-1885 bodde här Erik Magnus Andersson, född 28 juni 1847 med hustrun Britta Kristina Olsdotter som var född 3 augusti 1854 i Bergsby och de hade barnen Anna Teresia, 27 april 1880, Axel Frithiof, född 19 mars 1882 och Anna Elvina Konstantin, född 18 mars 1884. Enligt husförhörslängd 1881-1885 var de inflyttade från Kopparbergs län. Familjen flyttade tillbaka till Grängesberg 1886 där sonen Ernst Hellström föddes 1891. Ytterligare fem barn föddes där.

Omkring 1920 bodde änkemannen Adolf Bengtsson i Tregransfallet med sina fem barn. Han var handikappad i en fot och gick under namnet Klumpfoten. Det är okänt när han dog men barnen växte upp och kom ut i förvärvslivet. Sonen Anders var sjöman men råkade ut för en motorcykelolycka och miste ena benet. Han blev sedan skomakare i Karlstad och dog 1983. Karl var skomakare i Molkom och drunknade i Molkomsjön vid vinterfiske. En tredje broder anställdes vid Hjalmar Petterssons bokhandel i Karlstad, kom sedan till Borås stämpelfabrik. Han levde i varje fall 1984, skriver Ivan Fernström. De båda systrarna saknas uppgifter om. Torpet revs på 1920-talet.

Hällekil 1:6 Där Väst

Nuvarande ägare (1995): Lars Eriksson

Under första delen av 1800-talet ägdes gården av häradsdomare Johannes Nilsson, född 1816 som var gift med Stina Olsdotter, född 1820. Gården såldes 1866 till Johannes Olsson för 7000 kronor. Johannes Olssons första hustru hette Anna och hans andra hette Anna-Lisa Holm. Den senare kom från Älvsbacka och hade tidigare varit kammarjungfru hos kammarherre Cronborg vid Östanås Bruk.

I första äktenskapet fick Johannes Olsson dottern Charlotta Kristina som gifte sig med Lars Daniel Eriksson. De fick barnen Wilhelm, Anna, född 1884, Karl, Frida och sist föddes Gösta 1908. Gösta och hans hustru Elna ägde och brukade gården åren Där Väst 1937-1973 då den överläts till deras son Mats och hans hustru Lilian. Mats, född 1943 avled 4 april 1998 varefter sonen Lars övertog fastigheten. Gården finns upptagen på gemensam gårdskarta över Hällekil åren 1757, 1806 och 1853. Areal (1997) 177 hektar, varav 27 hektar åker. Nuvarande ägare har tillfört fastigheten såväl skog som åkermark.

Marken där torpställena Västra och Östra Åsberget låg, hör också till fastigheten Där Väst, liksom den lilla stugan Skuggen med ett rum som ligger på västra sidan om landsvägen, finns kvar. 1957 köpte Gösta Eriksson fastigheten Lövudden. 1973 avstyckades den och överläts till dottern Anita.

Manbyggnaden i timmer uppfördes i mitten av 1800-talet. Den har två våningar och innehåller åtta rum och kök. Huset moderniserades 1952 med indragen centralvärme, källarvåning och garage. Byggnader på gården var lagården som revs och ersattes med en ny

1978. Ett stall, och en smedja revs omkring 1920, loge och vagnsskjul, magasin och brygghus/drängstugan är från 1800-talet. Drängstugan är totalrenoverat och numera bostadshus.

Egendomen drivs numera (1998) med stor besättning mjölkkor och ungdjur.

En dramatisk händelse i gårdens historia var att år 1916, i december månad ödelades uthusen genom mordbrand. En man vid namn Löw stal ett sto, tände sedan på stallet med kvarvarande sto och unghäst. Djuren kunde räddas och det stulna stoet kom tillrätta. Det sägs att illdådaren ville hämnas på Lars Daniel Eriksson för hans deltagande i bondetåget 1914.

Kafferep Där Väst i Hällekil i slutet av 1800-talet. 1.Dora Nilsson, dotter till Kristina och Lars Nilsson, Klarastrand. 2.Verner Nilsson/Larsson, son till Kristina och Lars Nilsson, Klarastrand. 3.Lars Nilsson, kyrkvärd Klarastrand. 4.Olof Johansson Hällekil, med broder: 5. Lars Johan Johansson, Hällekil. 6. Lotten Eriksson. 7. Lovisa Håkansson, Smedserud, syster till Lars Nilsson. 8. Signe Nilsson, dotter till Kristina och Lars Nilsson, Klarastrand. 9.Kristina Nilsson (”Lars-Nils-Kristin”), syster till Olof och Lars Johan. 10. Kristina Larsson, mor till Kristina, Olof och Lars Johan. 11.Anna Lisa Olsson ”Kära Mor”, Hällekil, maka till: 12. Johannes Olsson. 13. Lars Daniel Eriksson, måg i Hällekil, gift med Johannes Olssons dotter Lotten. 14. Hjalmar Håkansson. 15. Vilhelm Helle, son till Lotten och L.M. Eriksson. 16. Ragnar Larsson, son till Kristina och Lars Nilsson, Klarastrand.

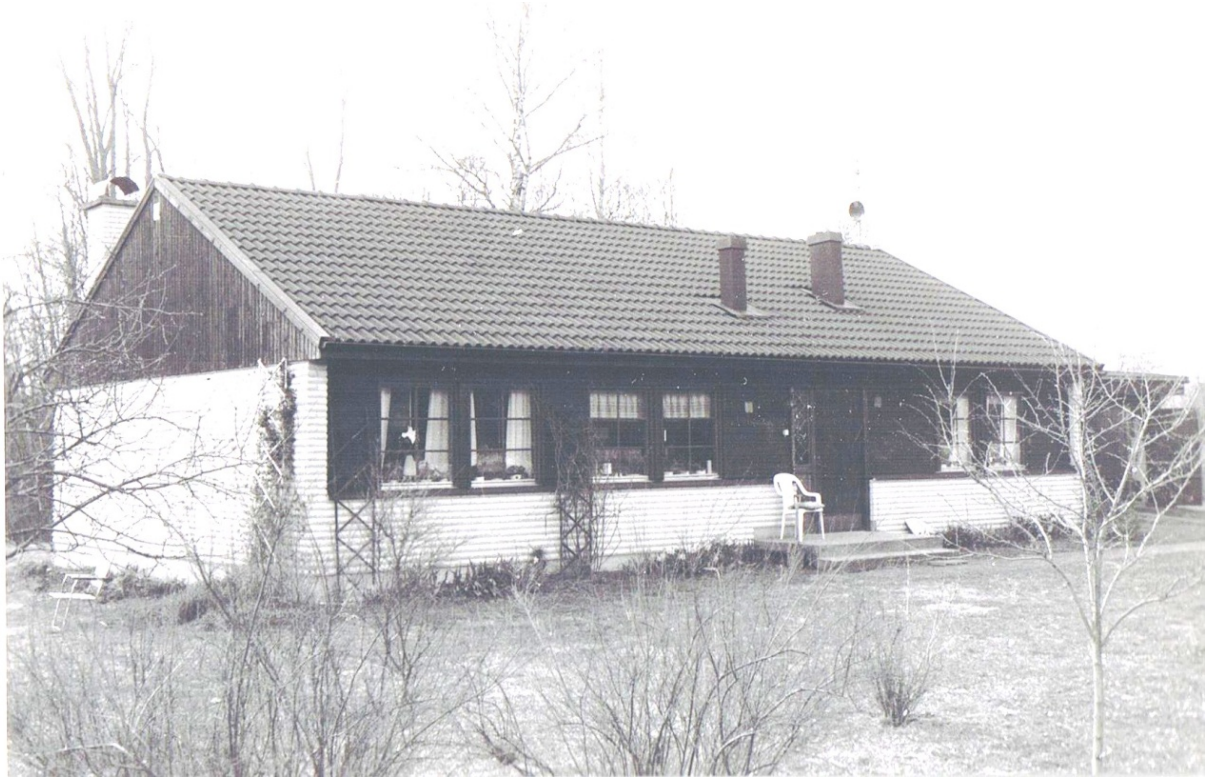
Hällekil 1:56 Wikströms

Nuvarande (1998) ägare: Annemarie Axelsson, Karlstad

Huset är uppfört 1948 på uppdrag av Reinhold och Ester Wikström av Helmer Högberg, bror till Ester. Byggnadsmaterialet härstammar från mangårdsbyggnaden i Harbergsängen. Huset är timrat i ett och ett halvt plan med två rum och kök i nedre våningen och ett rum i den övre. Ytterbeklädnad består av s.k. sidiplattor.

Ljusstöpning hos Wikströms. Elsa och Birger, Reinhold och Ester

Hällekil 1:66 Erikssons, Gösta och Elna

Nuvarande ägare (2002) Elna Eriksson

Fastigheten är avstyckad från Hällekil 1:6, Där Väst. Gösta och Elna byggde huset då Mats och Lilian övertog gården Där Väst. Bostadshuset är ett s.k. Fogelfors-hus som innehåller fyra rum och kök i ett plan med vidbyggt garage. Jordkällare med överbyggnad finns också.

Fisktjärn även Fisktjärnstorp

Hällekil 1:68 Fisktjärn (även Fisktjärnstorp)

Nuvarande ägare (1998): André Teikmans.

Gården ligger vid Fisktjärn inom Hällekils hemman. Bostadshuset är uppfört i timmer 1928. Det har ett rum och kök i nedre våningen och två rum på övre. Uthusen består av teglad lagård, loge och magasin. Tidigare boende på gården var Ossian Thorell med hustru Ida och deras dotter Ingeborg. Från 1919 bodde där Albin Högberg och hans hustru Anna med barnen Gösta, Ester, Karin, Helmer, Margit och Åke.

På trappan sitter Anna och Albin Högberg med barnbarnet Rune, född 1948.

Talludden. Anna-Greta Nilsson och Evald Henriksson

Talludden, sommarstuga vid Fisktjärn

Huset är byggt av Allan Nilsson som föddes och växte upp i Österbråten. Hans mor var Mari. Stugan innehåller två rum och kök. Nuvarande ägare (1998): Anna-Greta Nilsson, Deje som är änka efter Allan Nilsson. Anna-Greta sammanbor med Evald Henriksson som tidigare bodde på gården hos Inga och Vidar Jansson i Hällekil. Stugan är belägen vid stranden på östra sidan om Fisktjärn, strax norr om Fisktjärnstorp. Marken tillhör Hällekil 1:35, Maria och Hans Lindquist.

Österbråten 1996

Hällekil 1:69 Nedre/Södra Österbråten

Nuvarande ägare är Ingemar och Ingegerd Jansson. Österbråten är avstyckat från Hällekil 1:35. Före Laga skifte tillhörde fastigheten hemmanet Bäck. Tidigare bodde här Zacharias Berglund, Mari Nilsson och Gustav Olsson.

Huset som är uppfört i timmer har ett rum och kök, moderniserat 1992. Då byggdes också en veranda mot söder. Uthusen som bestod av timrad lada revs 1992.

Uthusen i Österbråten revs 1992.

Hällekil 1:2 (nuvarande 1:64) Övre/Norra Österbråten

Markerad med skylt (skyltat som Norra Österbråten kallas även Bäcks Äng).

Marken tillhör Forshaga kommun, tidigare Övre Ullereds kommuns marker. Av gamla kartor framgår att stället troligen har varit säter. 1895 fanns där en liten stuga som revs 1944. Den öppna jorden bestod av tre hektar. I arrendekontrakt med Övre Ullereds kommun benämndes Fernström som ”arrendator” inte torpare. Arrendesumman var 35 kronor per år ända fram till 1935. Då ingick fri vedbrand men den fick bara bestå av kvist och stubbar. Hö och annat foder fick köpas varje år. Bostadshusets timmer var flyttat från Västra Höjden år 1895. Uthusen bestod av lagård för tre kor, svinhus, lador och loge, redskapsskjul och en jordkällare.

Senast bosatt här var Anders Johan Fernström, född 25 september 1865, död 11 november 1935 och hans hustru Anna Elisabet, född 17 september 1876, död 19 januari 1952 och deras sex barn: Agda, Agnes, Axel, Albert, Anna och Ivan. Barnadödligheten var stor; Agda blev åtta år, Albert dog när han var två år, Agnes blev 22, dog år 1922. Ivan Fernström bodde i Övre Österbråten tills han var tjugo år.

Anders Johan Fernström var anställd som skogsarbetare och kolare. Tidigare hade han varit ribbkolare vid ett sågverk vid Lilla Älvkarneö (-by?). Han brukade vara i skogen från midsommar till jul varje år till omkring 1921. Det blev fyra-fem milor årligen så det finns nog ingen kolbotten på Hällekilsskogen som han inte kolat på… Dessutom var han tjärbrännare.

Varje höst brukade han bränna tjära någon gång och stenen som han använde finns kvar än (1997).

Jättekastet vid Lilltjärn

Anders Johan Fernströms föräldrar Inga och Anders Olsson-Fernström bodde i Västra Höjden tills år 1895 då de flyttade till stugan i Österbråten. Inga hade sonen Anders Johan innan giftermålet med Fernström. Hon var i sin ungdom varit säterjänta hos Johannes Larsson, Där Sör i Hällekil, troligtvis i Hällekilssättra. Varannan dag fraktade hon mjölkprodukterna ner till byn. På vägen vid kavelbron vid Lilltjärn, där det finns ett s.k. jättekast (avskilt stenblock) mötte hon en björnhona med ungar. När hon gick tillbaka såg hon inte till den…
Uppgifterna lämnade av Ivan Fernström.

Anders Johans Prålland eller ”Åkers”

Hällekil 1:77 ”Anders Johans Prålland”

Nuvarande (1997) Gurli Persson, Munkfors

Sommarstugan ligger på udden på östra stranden av Fisktjärn, norr om Talludden. Den byggdes på kommunens mark men friköptes. Erik Johansson från Förby, bosatt i Munkfors byggde stugan 1961-62 av material från rivningshus i Munkfors.
Ingrid och Petrus Åker ägde stugan en tid. De bodde då i Karlskoga, flyttade till Munkerud där de öppnade en skinnaffär. Bengt-Erik, son till Ingrid och Erik Johansson, ägde stugan en tid men sålde den till Gurli Persson 1994. Gurli Persson har en dotter, Elsa som är gift med Agge Thoresen. De är bosatta i Norge.

Hällekil 1:2 (nuvarande 1:64) Dammkärra

Markerad med skylt, endast rester av murstocken finns kvar.
Marken tillhör numera Forshaga kommun.
Dammkärra var ett torp som låg i norra änden av Fisktjärn. Lite jord tillhörde torpet, så det fanns nog ett par kor. Myrslåtter och sjögräs fanns det gott om. Mina föräldrar berättade att björnen tog en ko för dem med ”björnskall” som påföljd nästa dag. När alla jägare var i skogen passade nalle på att gå ner till ån och dricka vatten. Det var gumman i Dammkärratorpet som fick se björnen.
Berättat av Ivan Fernström

Hällekil 1:2 (nuvarande 1:64) Nyängen

Markerad med skylt. Endast rester av murstock finns kvar. Marken tillhör numera (1997) Forshaga kommun.
Nyängen var ett torp som låg väst om Harbergsängen, ca 1,5 km sydost om Åsera. Av den öppna jorden att döma födde torpet minst ett par kor. Den som bodde här arbetade vid sågen på Dejefors. Det berättas att han gick över skogen hem om kvällen efter lång arbetsdag som på den tiden nog var mer än åtta timmar.
Jonas Nilsson var den senast bosatta och han bodde där under Mansätras byggnation. Torpet revs omkring 1900.
Berättat av Ivan Fernström

Hällekil 1:7 (nuvarande Mangärdet 3:3) Harbergsängen

Markerad med skylt. Rester finns av grund- och murstock.
Boplatsen Harbergsängen var belägen på Olof Månssons, nuvarande Klarastrands skogsmark ca 500 meter söder om Bjurdalsängen. Åker- och ängsmark förvärvades en gång med s.k. 50-årsköp och är därför inte noterat i avstyckningshandlingar. Markerna är sedan lång tid

skogbevuxna och tillhör Mangärdet. Stället födde fyra kor och en häst. Äldste kände ägaren från 1884 tills 1900 hette Gustav Olsson. Hans dotter Britta Kristina gifte sig med Erik Magnus Andersson och bodde i Tregransfallet tills 1886 då familjen flyttade till Grängesberg. Gustav Olsson köpte Nordsjötorp i Mölnbacka och flyttade dit med sin familj. Gustavs barn Ivan och en dotter föddes i Harbergsängen. 1897 brann manbyggnaden. Gustav byggde upp den igen med hjälp av grannars bidrag med virke.
Nästa ägare var Gustav Skogström. Han hade tre döttrar och en son: Dottern Alma gifte sig med Hjalmar Håkansson och drev järnhandel i Sunne. Dottern Maja arbetade som sjuksyster i Vadstena. Den tredje dottern hette Anna.

Bertil Ljungberg rekonstruerade Räv-Olles svarv.

1912 köptes gården Harbergsängen av Olof Jonsson från Råda. Han kallades för ”Räv-Olle” eftersom han var svår på att skjuta rävar. Hans maka hette Elisabet, ”Betty”. Olof hade fem kor och hästen Hurtig. De sålde Harbergsängen 1919 och flyttade till Bonserud.
”Räv-Olle” var en driftig man. Han konstruerade en svarv som drevs av en bilmotor. Med svarven startade han en industri för tillverkning av blomkrukor av trä i olika storlekar. Maxkapasiteten var 250 krukor per timme. Olika träslag kom till användning men det var mest björk och gran som producerades. Försäljningen ökade i juletid då planterade lökväxter var uppskattade på julborden. Olof tillverkade också fågelholkar, uppemot 10 000 per år. Fågelholkarna såldes i hela Sverige, i Finland, Tyskland och Danmark. Troligen var produktionen som störst omkring 1920 då Olof bodde i Bonserud. Fågelholksmaskinen övertogs av sonen Erik som förbättrade maskinen för drift med elmotor och hydralik. Chucken var en sinnerik konstruktion. Den var till en början gjord i trä men tillverkades sedan

i metall av Karlstads Mekaniska Verkstad omkring 1920. Maskinen fungerar fortfarande,. Den finns hos Bertil Ljungberg, Mosserud. Olof tillverkade även en taggtrådsmaskin men fick inte fortsätta eftersom det ansågs vara patentintrång.

Nästa ägare av Harbergsängen hette Alfred Stolpe, bodde här bara en kort tid. Petter-Gustav Henriksson som övertog gården bodde där till omkring 1940. Alfred hade fyra barn: Agnes, Ivar, Yngve och Hildur. Sonen Yngve övertog arrendet och brukade jorden till 1943 då han flyttade till Tolitta. Yngve hade fyra kor och en häst. Han var den siste som bodde i Harbergsänga.
Uppgifter lämnade av Ester Wikström och Ivan Fernström.

Bjurdalsängen 1994

Hällekil 1:45 (nuvarande 1:67) Bjurdalsängen

Nuvarande ägare är Mikael och Gisela Asker.

En förklaring till gårdens namn är att ”bjur” är en äldre benämning på bäver. Gården omfattade 54,11 öre skatt. Arealen var ca 50 hektar då gården var som störst.

Manbyggnaden var ursprungligen i brädfodrat timmer. Den var 19 alnar lång och 17 bred, innehöll sex rum och förstuga. Byggnaden moderniserades 1951. Takbeklädnaden med näver och torv utbyttes mot först skiffer och 1993-94 till plåttak. Uthusen som finns kvar 1997 är lagården, loge och magasin som återuppbyggdes 1853 efter skiftesflyttningen. Ett stall som byggdes upp efter åsknedslag och brand 1920. Ett vagnsskjul, vedbod och dass byggdes 1921. Körhus och brygghus revs omkring 1940 och svinhuset som var beläget söder om logen revs före 1920. Smedjan som låg på östra sidan om nuvarande landsväg revs 1945. En jordkällare fanns på östra sidan om bäcken, men är nu förfallen. Logen monterades ned 1998 och timret fraktades till Nedre Ullereds hembygdsgård.

År 1998 är den öppna marken i Bjurdalsängen ca 4 hektar och övrigt skogsmark. Skogen tillhör numera kommunen och en del åkermark hör till Mangärde 3:3. Gården Bjurdalsängen låg före Laga skifte söder om vägen ner mot Skeppundsdalen och Klarälven i byn i Hällekil. I Laga skiftes handlingar från den 25 juli 1851 kan man läsa:

” Lars Ersson kommer att för erhållande av färre antal skiften samt bekvämare läge för sig och för vinnande av lämpligt skifte för Henrik Larsson att ur byn utflyttas, han kommer därvid att erhålla Bjurdalsängen jämte till densamma angränsande ägor…”

Vid 1753 års skiftesdelning hette ägaren Jon Persson. Som 1806 års skifteskarta utvisar var bostadshuset beläget intill norra ravinen nära Måns Bengtsson eller senare Olof Månssons tomt. Gården har troligtvis varit flyttad ännu en gång dessförinnan. Enligt köpekontrakt och lagfartbevis av den 4 mars 1839 försäljer Lars Jansson och hans hustru Stina Larsdotter fastigheten 57 öre och 15 penningar skatt inom Hällekils hemman till mågen Lars Eriksson och dottern Maria för en köpesumma av 1500 Riksdaler Banco.

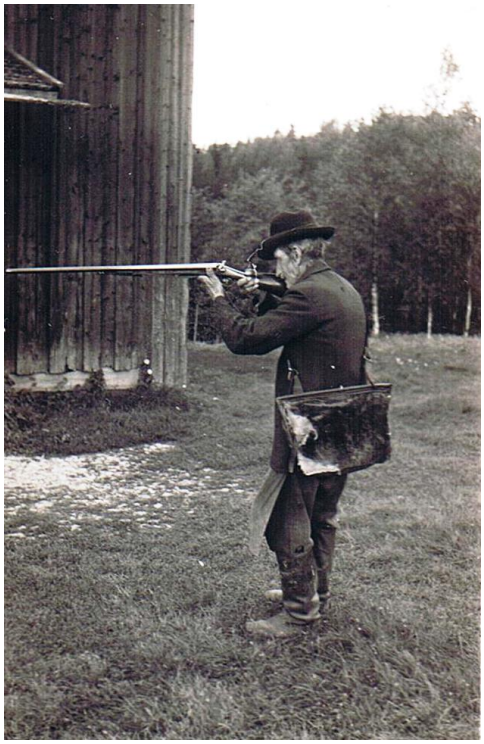
År 1867 avlider Lars Eriksson och efterlämnar, förutom änkan barnen: Erik Magnus, född 16 oktober 1839, död 6 januari 1919. Lars Johan, född 4 augusti 1842, död 18 februari 1904. Maria Stina, gift med Axel Zetterström, Nytorp. Anders Stefanus, född 20 november 1853, död 6 juni 1935. Johannes, född 29 november 1857, död 28 december 1937.

Karolina, född 13 juli 1845, död 7 april 1924.

Framför Bjurdalsängen. Från vänster: Signe Larsson syster till Frideborg, Per Person på Löcka, Gustav i Åna, Älvsbacka, Ellen Larsson, Mjönäs (Frideborgs syster), Birger Nilsson Olsäter, Johannes Larsson Bjurdalsängen, Ingrid (Frideborgs svägerska), Frideborg Olsson, gift med Ernst Olsson.

Flera av barnen framlevde sina första år inom den gamla bygemenskapen, för att senare med föräldrar och hem förflyttas upp i skogen dit ingen landsväg gick. Bouppteckningen visar att familjen var på obestånd efter faderns död och att sterbhuset måste göra konkurs. Vid borgenärernas sammanträde den 11 augusti 1868 beslöts att gården skulle säljas till bröderna Erik och Lars Johan Larsson för 5000 Riksdaler Riksmynt. Alla i familjen utom Maria Stina var sammanboende på gården hela livet. Syskonen var representanter för den gamla tidens föreställningar, tankar och idéer. Många av deras minnen finns förvarade i Landsmålsarkivet i Göteborg (www.sprakochfolkminnen.se) sedan en upptecknare besökte Bjurdalsängen och skrev ner berättelser. Johannes var den siste. Han dog 1937.

1937 Johannes i Bjurdalsänga´ var en vida känd skytt.

Då inga nära anhöriga fanns blev gården såld på auktion 1938. Efter ett antal ägarbyten köpte Ulleruds kommun fastigheten. Kommunen hyrde ut till familjen John och Margit Karlsson med deras sex barn: Ingles född 1940, Britt, Ante, Majny, Pia och Lars-Göran. John var skogsarbetare och blev tidigt änkling och ensam familjeförsörjare. Mangården och visthusboden i Bjurdalsängen är numera i privat ägo.

Nedtecknat av Vidar Janson 1988

Bjurdalsängen

Hällekil 1:45 (nuvarande 1:64) Åsera, Bjurdalsängen

Markerad med skylt.

Marken tillhör numera Forshaga kommun.

Åsera var ett torp inom Hällekils hemman som låg söder om Tarsjön. Förmodligen användes det som säterbruk som tillhörde Bjurdalsängen när byggnaderna fanns kvar i Hällekil. Gården låg mellan Där Nol och Klarastrand. Det blev flyttat efter Laga skifte 1853. Endast rester av murstocken finns kvar.

Den senast bofasta hette Emma. Hon var mor till Karl Jonsson, Hägne. Han gick under namnet Kal Jonsa i Hägne.

Hällekil 1:45 (nuvarande 1:64) Bocklöcka. Bjurdalsängen

Markerad med skylt.

Marken tillhör numera Forshaga kommun.

Torpet låg söder om Bjurdalsängen och ca 50 meter nordost om torpet fanns en damm med kashyvel. Där hyvlades takstickor för bygdens behov. Rörelsen lades ner 1913. Den siste verksamme hyvlaren var Erik i Bjurdalsänga.

Läggning av spåntak.

Dammen i bäcken låg just där Fisktjärnsvägen numera ligger, ett tiotal meter längre ner fanns själva hyveln för där var ett litet vattenfall. Ivan Fernström berättar att i hans barndom dämdes myren upp för att få tillräckligt med kraft i vattenhjulet för att splinta virket. På den tiden fanns det många spåntak som skulle nyläggas eller lagas, så behovet var stort. De sista resterna av anläggningen försvann när Fisktjärnsvägen byggdes 1935.

Ester Wikström och Ivan Fernström

Maskinhyvlad spån skars med en spånhyvel som ofta kunde dras av en råoljemotor eller ett vattenhjul, och i vilken man hyvlade tre till fem millimeter tjocka skivor ur ett ämne bestående av en fyrtio centimeter lång avsågad färsk trädstam, oftast av tall. Man hyvlar då tangentiellt på sex eller åtta sidor om ämnet, ända tills alltför lite av ämnet återstår. Tak av maskintillverkad spån håller minst 25 år om arbetet är rätt utfört och taket underhålls. Enligt traditionen ska råvaran till spån tas i en månad vars namn innehåller ett *r*, alltså senast i april, annars finns det risk för mögelbildning på grund av savstigning i trädet. Ett spåntak bör bestrykas med tjära, ungefär vart femte år (Bild och text från Wikipedia).

Hällekil 1:21 (nuvarande 1:72) Nabben, Hällekilssättra

Markerad med skylt.

Marken tillhör numera Stora Kopparbergs Bergslag AB.

Torpet låg på en udde i sjön Västra Örten, öster om Södra Hällekilssättra öster om Skimmelåns utlopp. Kvar finns endast en ruin.

Södra Hällekilssättra 1998

Hällekil 1:21 (nuvarande 1:76) Hällekilssättra Södra, Södra Sättra

Nuvarande ägare Dieter Klingbeil och Stig Håkan Eriksson. Tidigare ägare, före 1994 var Hagfors Måleri AB som arrenderade ut det till Jonas Håkansson, Stockholm.

Bostadshuset som omfattar två rum och kök är uppfört under 1800-talet i timmer och i ett plan. Torpet var tidigare arrendeställe under Mölnbacka –Trysil och omfattade 9 hektar. Då jorden brukades fanns där sex kor, två hästar, tre får, två svin och 10 höns. Stall, vedbod, visthusbod, tvättstuga, källare och dass finns kvar. Lagård, svinhus, fårhus och en smedja är

byggnader som nu är rivna. Av lagården som låg väster om vägen finns grundläggningen kvar.

I Södra Sättra bodde en tid läraren och hembygdsforskaren L M Palmqvist och hans systerdotter som skötte hushållet. Andra som bott i Södra Sättra är Andreas Pettersson med hustru Karin, Johannes Svensson med hustru Ann-Maj, Gunnar Hjelm med hustru Hulda och barnen Erik, Ingrid och Svea, Ernst Karlsson med hustru Britta och deras barn Kalle, Sonja, Torbjörn och Sven-Erik, Gunnar Flod med Hustru Margareta och deras barn Eva, Linnea och Siv, Ove Bertilsson med familj, Arne Håkansson och hans mor Hedvig. Arne var bror till arrendatorn Jonas Håkansson.

Tvättstuga Södra Hällekilssättra

Hällekil 1:22 (nuvarande 1:72) Dalsättra

Markerad med skylt.

Marken tillhör numera Stora Kopparbergs Bergslag AB.

Torpet låg strax söder om mellersta Hällekilssättra och sköttes som ett utbruk till Där Ner i Gullhätta. Endast en ruin finns kvar. Rivningsvirket användes till brygghus vid Udden i Stensviken, Älvsbacka.

Berättat av Wiktor Wallbäck

Hällekil 1:23A Örtenbråten, Öst á Åna (södra)

Markerat med skylt.

Nuvarande ägare är Gunnar Robertsson, Örtenbråten.

Det fanns två torp Öst á Åna. Det södra låg på östra sidan om Skimmelåns nedre lopp. Kvar finns endast en ruin. Man vet att en som bodde här hette August Olsson. Han tog namnet

Zetterberg och flyttade till ett torp på Örtenbråtens mark öster om Mellersta Hällekilssättra (”Zetterströms”). Zetterberg gifte sig med Maja som var faster till Robert Jansson i Örtenbråten. De hade sonen Albert Zetterberg. Han flyttade till torpet Blombacka vid Smackhålet.

Hällekil 1:35 Örtenbråten, Där Väst, ”Adrians”

Nuvarande ägare är bröderna Sven och Göte Nilsson. Tidigare ägare till gården har varit Nils och Anna Nilsson, Adrian och Hanna Nilsson.

Gården har brukats som självständigt lantbruk. Arealen utgör 12 hektar varav två hektar åker. Boningshuset är byggt i trä med ytterbeklädnad. Det är från omkring 1880 och innehåller tre rum och kök i en våning. Ombyggnad gjordes 1935 och modernisering 1960.

Av uthusen finns loge, vagnsskjul, magasin, häststall, potatiskällare, vedbod och dass fortfarande kvar, alla med byggnadsår 1880. Lagård och hönshus revs 1960. Gammal källare finns bevarad.

År 1925 bodde här en familj om två vuxna och tre barn. Arbetet klarades av en person och då gården brukades fanns fyra mjölkkor, en gris och ca 20 höns. Mjölken levererades till Klarälvens mejeri i Munkfors. Då odlades råg, vete, havre, potatis, klöver och timotej. Separaton anskaffades 1920, vattenledning drogs in 1921, elektriciteten 1930, telefon 1941. Korna avyttrades 1960. För närvarande finns inga djur på gården

Örtenbråten Adrians 1988

Örtenbråten 1988

Hällekil 1:23A Örtenbråten, Där Öst

Nuvarande ägare är Gunnar Robertsson som också brukar gården. Gården finns upptagen på Hällekils hemmanskarta över Laga skifte 1850. Samma släkt har varit ägare av gården i ca 300 år. Tidigare ägare: J O Andersson, född 1857 gift med Emma Svensson, Robert Jansson, gift med Ingrid Eriksson, deras barn Märta, Gunn och Gunnar.

Arealen omfattar ca 30 hektar, varav 12 hektar åker. Tidigare brukades slåtteräng, det upphörde 1960.

Nuvarande manbyggnad uppfördes 1948 av bröderna Albin och Alex Grönqvist. Huset har två våningar med tillsammans sju rum och två kök. Källarvåning och garage ligger i suteräng. Tidigare manbyggnad som revs 1948 var uppförd i timmer i ett och ett halvt plan med två rum

och kök i bottenvåningen och ett rum i övervåningen. Lagård och loge från 1938 finns kvar, däremot blev vagnsskjul, magasin och hönshus bortrivna år 1982, alla från 1918.
Gårdens djurbestånd 1925 bestod av ett antal kor, två hästar, två grisar och ca 30 höns. Femtio år senare 1975 hade man fem tjurar, 50 får, två grisar och ett trettiotal höns. Mjölkkorna avyttrades delvis 1972. Mjölken lämnades till Klarälvdalens Mejeri i Munkfors från 1938. Anskaffning av maskiner och redskap skedde i rask takt under mitten av 1900-talet: elektrisk ström, separator, hästräfsa och självavläggare under 30-talet, mjölkmaskin, tröskverk och självbindare under 40-talet. Då drogs också vatten in och telefon. 1947 köptes bil och 1950 traktor.
Under 1800-talet födde gården upp emot sju personer. 1925 hade fyra familjemedlemmar sin utkomst på gården, alla äldre, med hjälp av två tjänstefolk. %0 år senare hade en person sin försörjning av gården och var dess enda arbetskraft.

Hällekil 1:32 Sommarstugor

Marken med följande sommarstugor med fastighetsbeteckning Hällekil 1:33 tillhör Örtenbråten, Där Väst med nuvarande ägare Sven och Göte Nilsson (enligt uppgifter 1995).

Sommarstuga som ägs av Ivar Berg (1995)

Sommarstuga som ägs av Johansson, Skoghall (1995)

Sommarstuga som ägs av Leif Fagrell (1995)

Sommarstuga som ägs av Sune Magnasson (1995)
Grundstommen till stugan är ett gammalt uthus som tillbyggts. Det finns även ett härbre på tomten.

Sommarstuga som ägs av Mats Bergfeldt (1995). Från början var stugan en barack för skogsarbetare.
Sommarstuga där ägaren är okänd.

Hällekil 1:33 Örtenbråten, Öst á Åna (norra)

Markerat med skylt.

Nuvarande ägare: Bröderna Sven, Stig och Göte Nilsson.

Byggnadsår är okänt. Kvar finns bara en ruin som ligger på östsidan av Skimmelåns nedre lopp. Torpet har använts som bostad. Hilda Olsson på Lôckera i Södra Ås föddes här. Här bodde också Nils i Örtenbråten som köpte torpet av av Henrik Olsson med barnen Johannes, Britta och Gustav. Syskonen Johannes och Britta flyttade till Fölbyåsen, Brodern Gustav flyttade till Mari i Österbråten.

Hällekil 1:14 (nuvarande 1:72) Åsängen

Markerad med skylt.

Marken tillhör Stora Kopparbergs Bergslag AB.

Åsängen låg västerut från Hällekillättra mot Ulvbergstjärn.

Rester av husmuren finns kvar.

Mellersta Hällekilssättra

Hällekil 1:12 (nuvarande 1:70) Mellersta Hällekilssättra

Nuvarande ägare (1995): Bo Örtegren.

Torpet var tidigare arrendeställe under Mölnbacka-Trysil. Åkerarealen var 12 hektar. Då torpet brukades fanns åtta kor, två hästar, en oxe, fyra får, två svin och ca 15 höns.

Bostadshuset är från 1800-talet och innehåller två rum och kök. Det moderniserades 1931 av byggmästare Jansson. Nuvarande ägare använder huset som fritidshus.

Av uthusen har funnits lagård och svinhus som revs 1935. Övriga uthus såsom stall, vedbod, visthusbod, källare och dass finns ännu kvar.

Tidigare boende på torpet var före 1874 Olle Jonsson. 1874-1885 bodde här Henrik Olsson och hans syskon Johannes Britta, August, Gustav, Nils och Johanna, därefter Lars Zetterström och Hilma, deras barn Astrid och Holger. Från 1949 bodde här Familjen Hägglund från Norge, familjen Bjärkeblad och familjen Örtegren.

Sedan Henrik Olsson 1885 slutat arrendera köpte han ett torp strax öster om Mellersta Hällekilssättra. Detta låg på mark tillhörande Örtenbråten. Till Mellersta Hällekilssättra flyttade även Henriks bror Johannes som hade varit i Amerika och hans syster Britta.

Ulvbergstorpet 1995

Hällekil 1:15 (nuvarande 1:72) Ulvbergstjärn

Nuvarande ägare är Stora Kopparbergs Bergslag AB (1995).

Bostadshuset är i timmer och innehåller ett rum och kök. Lagård och vedskjul finns på tomten. Stugan har uppförts av Tures-Anna under 1850-talet med hjälp av grannen Jonas. Hon lär ha varit erbjuden att lägga stugan på ”bekvämare” plats men hon valde att bygga den högt uppe på åsen. Tures-Anna gifte sig med Johan Olsson från Torsked, morfars morbror till Margit Larsson, Mangärde. I En bok om Övre Ullerud skriver Tord Ljungström: *”Ulvbergstjärn är ett annat sådant litet torpställe som bröts upp ur den steniga örmarken av Tures-Anna med hjälp av Jonas. Som ett monument över hennes odlargärning och okuvliga energi ligger än i dag de stengärdsgårdar hon murat upp som stängsel omkring torpet. Tures-Annas uppodlingsarbete ansågs på sin tid som en märklig gärning värd att hugfästas och hon belönades därför med Patriotiska sällskapets medalj”.* Denna utmärkelse instiftades 1772 av Gustav III med avsikt att bidra till att utveckla dåtidens stora näring, lantbruket.

Tures-Anna tillhörde baptisterna och var en av de första i församlingen. När hon på ålderns dagar inte orkade med att bruka Ulvbergstjärn flyttade hon 1898 till en son i Arvika. Hon dog 1905 och är begravd i Arvika. Tures-Annas sonson är hembygdsforskaren, kompositören och lutsångaren Gunnar Turesson och sondottern Olga var lärarinna och änka efter författaren Dan Andersson. I början av 1900-talet flyttade Erik Johan Lundberg med hustru Anna och barn till Ulvbergstjärn. De hade tidigare bott på Sjötorpet i närheten av Edebysättra som nu är rivet. I kyrkböcker är Sjötorpet benämnt Solbacken i Edeby.

Omkring år 1916 timrade Erik Johan upp en ny lagård vid Ulvbergstjärn. Där man kunde ha två kor med kalv. Även bostadshuset bättrades på. På utsidans ena gavel byggdes en trappa

som ledde upp till vindsutrymmet som därigenom kunde användas till förvaringsutrymme. På husets baksida byggdes utvändigt ett skafferi, både trappa och skafferi är numera borttaget.
Sonen Einar Lundberg brukade Ulvbergstjärn tills 1945 då han flyttade till Hägerbergets skolhus. Nuvarande (1994) hyresgäster är Hans och Gunilla Östlund som använder torpet som sommarställe.
Nedanstående dikt är hämtad från Gunnar Turessons diktsamling (1981) *”Ur glöden kan jag sång förnimma”.*

Öde fädernegård

Stigar jag följer till tegar och källor
himlen står högt över fädernebygd.
Backen är stenig där gården låg
vårdträdet skuggar ett ensamt skjul.

Vemodet susar kring fädernetorvan.
Blommorna glöder i skrevor och gläntor.
Tystnaden talar från dunklet i skogen
Allt är så ensligt på tystnadens väg.

Källare vid Ulvbergstorpet

Sammanställda uppgifter om Tures-Annas familjeförhållanden
1822 flyttar Nils Olsson med hustru Britta Ersdotter från Skavåsen till Smedserud. De fick sju barn, en flicka som hette Anna. Hon gifte sig 1853 med drängen Thure Pettersson som kom från Olsäter. Paret flyttar till Södra Butorp 1854 och 1856 vidare till Ulvbergstorpet som låg inom Hällekils hemman.
Thure Pettersson, född 1825-08-02. Han avlider 1871-10-21 på Gävle lasarett.
Anna Nilsdotter, född 1825-09-13.
Barn:
Nils Magnus, född 1856. Han avlider 1875 19 år gammal.
Christina, född 1859-03-31. Hon avlider 1881-03-31 på sin födelsedag 22 år gammal.
Peter Emil, född 18862-10-06.
Anna gifter om sig med Olof från Älvsbacka. Han var född 1810-03-07. Peter Emil som var orgelsnickare gifter sig 1889-06-21 med Karolina Andersdotter, född 1865-09-05 från Gunnarsskog. Paret flyttade till Arvika 1892-11-28. De fick barnen Olga Emelia, född 1889-07-12 i Övre Ullerud och Selma Karolina, född 1891-11-25 i Gunnarsskog. Födda i Arvika är

Ragnar Elias, född 1894-04-17, Anna Katarina född 1895-12-04, Berta Matilda, född 1898, Helga Kristina, född 1901-05-16 och Anders Gunnar, född 1906-10-06.
Farmor Tures-Anna Nilsdotter flyttar från torpet vid Ulbergstjärn till Arvika 1905-04-05.
Orgelstämmaren, trubaduren och tonsättaren Gunnar Turesson flyttar till Hammarö där han avlider 2001-07-03.

Hällekil 1:13 (nuvarande 1:72) okänt namn

Namn på detta torp saknas.
Markerat med skylt.
Det låg på östra sidan av Skimmelån i säterdalen och det användes som bostad. Den siste som bodde här var troligen en syster till Kristina Palmqvist. Hon hette Anna och hon gifte sig med Lars Olsson ”på gärdet” i Ås. Torpet revs omkring 1900.

Hällekil 1:4 (nuvarande 1:72) Skinnsäcken

Markerad med skylt.
Marken tillhör numera Stora Kopparberg Bergslags AB.
Skinnsäcken var ett torp som låg nordväst om Norra Hällekilssättra, på Mölnbacka-Trysils mark. Den enda uppgift om detta ställe är att här har bott en kvinna som hette Stina.

Hällekil 1:13 (nuvarande 1:72) Palmqvisttorpet

Markerad med skylt.
Bostadshus som låg på östra sidan om Skimmelån i Säterdalen. Det revs omkring 1900. Här bodde L M Palmqvist, född 11 september 1846 i Sågbråten och hans hustru Kristina Jonsdotter från Sågbråten. Deras dotter Frideborg föddes här år 1897. Palmqvist verkade som lärare i socknen företrädesvis i Hägerbergets och Hällekilssättras rote. Han skildrade skola, arbete och leverne och gjorde en karta över Övre Ulleruds socken. I en av två bevarade dagböcker från några år under 1870-talet återger Palmqvist ett referat från Landstingets i Värmland möte i Karlstad 18-20 september 1876 följande*:*

”I tidning av d 19 ds stod att läsa följande omdöme om nämnda karta: ”En särdeles vacker karta, uppgjord av skolläraren Palmqvist över Övre Ulleruds socken finns under landstingssammanträdet upphängd i tingets lokal. Att utan någon särskild undervisning i kartritning kunna åstadkomma ett så vackert arbete, vittnar om goda anlag som på denna väg borde söka en vidare utveckling”.

I Boken om Övre Ullerud (1947) avslutar Tord Ljungström artikeln om L M Palmqvist med följande: *”Frivilligt och utan tanke på självviska intressen och ofta utan att vinna förståelse, satte han in sina krafter i en skapande kulturgärning, som är väl värd att med tacksamhet erkännas och ihågkomma i den bygd som sett honom födas”.*

Palmqvist avled 1897 endast 51 år gammal. Dottern Frideborg gick i sin fars fotspår och verkade under många år som lärarinna i Butorps skola.

Hällekilssättra Norra 1998

Hällekil 1:13 (nuvarande 1:73) Hällekilssättra, Norra

Nuvarande ägare är Elner och Ann-Britt Svensson, Forshaga. Torpet används som sommarstuga. Manbyggnaden uppfördes under 1800-talet som envåningshus med två rum och kök. Det renoverades 1938 av byggmästare Jansson. Torpet var arrendeställe hos AB Mölnbacka-Trysil. Åkerarealen var två hektar. Då jorden brukades fanns där fyra kor, en gris och ca 10 höns. Av uthusen finns ladugård, vedbod, källare och dass fortfarande kvar.

Tidigare boende i torpet var Johannes Svensson och hans hustru Ann Maj, Nils Träff och hans hustru Anna, Johan Håkansson, hans hustru Hedvig och deras barn Folke, Karin, Arne, gösta, Jonas och Edit.

Nämnas kan att ca 100 meter väster om torpet låg säterstugan som tillhörde Olof Johanssons gård i Hällekil.

Uthus i Norra Hällekilssätern 1994

Hällekil 1:26 (nuvarande 1:72) Johannes Larssättra

Markerad med skylt

Marken tillhör numera Stora Kopparbergs Bergslag AB (1995).

Byggnaderna och platsen användes för säterbruk till gården Där Sör i Hällekil och mjölkprodukterna bars över skogen till Hällekil. Stället låg ca 100 meter väst om Norra Hällekilssättra. Maja Larsson som bodde i Skuggen i Hällekil var säterkulla på Johannes Larssättra till något av de första åren av 1900-talet.

Hällekil 1:26 (nuvarande 1:72) Skomakartorpet

Markerad med skylt.

Marken tillhör numera Stora Kopparbergs Bergslag AB (1995).

Skomakartorpet låg i norra delen av Hällekilssättra. Torpet är rivet, okänt när. De sista som bodde där var troligen Johannes och Anna-Maja Svensson som då ägde stället. Deras dotter Hildegard föddes här och blev genom gifte med Lennart Andersson bosatt i Där Ner i Sågbråten.

Hällekil 1:4 (nuvarande 1:64) Östanvikssättra

Markerad med skylt.

Marken tillhör numera Forshaga kommun.

Östanvikssättra var säter till Östanviks gård i Hällekil och den låg vid vägen mellan Hällekilssättra och Gullhätta, strax söder om Jan Perssättra. Per Olsson är den siste kända ägaren till Östanvikssättra. Ruin är påträffad.

Gösta Eriksson, Enar Johansson och hunden Kanis vid Jan Perssätern

Hällekil 1:36 Jan Perssättra

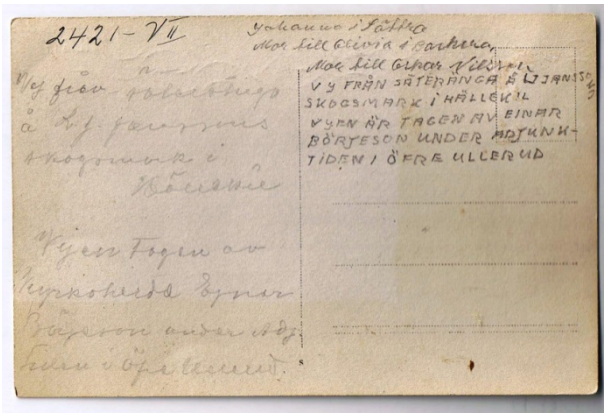
Markerad med skylt

Nuvarande ägare (1995): Gunnar Robertsson

Jan Persdättra låg norr om Hällekilssättra. Byggnaderna användes troligen bara för säterbruk. De revs på 1940-talet och virket användes som gengasved. Nu finns endast en ruin kvar. Jan Perssättra ägdes av Lars J Jansson som sålde den 1912 till O P Persson Bäck. Han sålde den i sin tur till Robert Jansson, Örtenbråten. Johanna Olsson i Sättra var den sista säterkullan vid Jan Perssättra. På bilden ses Johanna med sin bärkont och i bakgrunden syns Byggnaderna i Jan Perssättra och Gullhättekul.

Johanna i Sättra

Kortets baksida

Hällekil 1:23 (ofri grund) Bleck-Stinas

Markerad med skylt.

Marken tillhör Örtenbråten. Där Öst, stugan låg sydväst om Örtenbråten efter sjön Västra Örtens strand. Det finna inga synliga rester av byggnader. Torpstugan revs och flyttades till Sågbråtens kapell där den användes som uthus.

Här bodde Stina Karlsson. Hon kallades Bleck-Stina eftersom hon gjorde affärer med bleckkärl. Hon verkade som söndagsskollärare i slutet av 1800-talet. På äldre dagar flyttade hon med sitt hus till Sågbråten. Hon bodde tillsammans med sin syster Britta i kapellets bostad i rum och kök avsedd för vaktmästare. Systrarna kardade ull och spann garn till bygdens folk. Bleck-Stina var även erkänd tjärbrännare.

Lennart Englund ”Duls” berättar om Bleck-Stina i Nya WermlandsTidningen hösten 1953. Se vidare i kapitlet Fabler, folk och fä och romanen; Kvällsvecken i Övre Ullerud (M.Lindquist 2014).

Hällekil 1:23 A Sommarstugor Örtenbråten

Marken tillhör nuvarande ägare (1995): Örtenbråten, Där Öst

- Sommarstuga som ägs av Thure Olsson
- Sommarstuga som ägs av Bengt Andersson
- Sommarstuga som ägs av Arne Vik.

Hällekil 1:50 Blombacka

Markerad med skylt.

Nuvarande ägare (1995) Gunnar Robertsson. Blombacka var ett torp i Smackhålet. Det låg på en utäga som tillhörde Örtenbråten. Först bodde här Albert Zetterberg. Han sålde det till Nils Sandberg. Huset revs och byggdes upp i Tidafors 1920.

Västra Gällsviken

Hällekil 1:53 Västra Gällsviken

Torpet ligger norr om Älvsbacka vid sjön Gräsmangens västra strand.

Ägare är Karl-Erik och Elsa Larsson. Tidigare ägare har varit Ellström, Ivar och Elisabet Persson, Ann och Linnea Forsdal.

Östra Gällsviken

Hällekil 1:39 Östra Gällsviken

Nuvarande ägare (1995): Ingrid Lind.

Torpet ligger norr om Älvsbacka vid sjön Gräsmangens västra strand. Huvudbyggnaden från 1800-talet är uppfört i timmer och innehåller ett rum och kök. Lagård och vedbod revs på 1960-talet, bod, källare och dass finns kvar. Torpet används som sommarställe.

Tidigare ägare: Anders och Emma Lind med barnen Hilma, Karl, Albin, Augusta. Karl och Anna Lind med barnen Gunnar, Johan, Hilding, Viggen, Eva och Stina. Hilding och Ingrid Lind med barnen Göran och Mats.

Hällekil 1:37 (nuvarande 1:72) Gällsviken

Ingen skylt uppsatt.

Torpet låg vid sjön Gräsmangens västra strand, väst om Gällsviken, på samfälld mark under Hällekils hemman och tillhör numera (1995) Stora Kopparberg Bergslag AB. Byggdes under 1800-talet. Det är inte känt vilka som bott här. Endast ruin återstår.

Hällekil 1:37 (nuvarande 1:72) Gällsviken

Markerad med skylt.

Torpet låg vid sjön Gräsmangens västra sida, väst om Gällsviken, på samfälld mark och byggdes under 1800-talet troligen som bostad. Nu återstår endast en ruin. Här föddes Emma

och Olle Jansson. Emma gifte sig med Anders Lind och flyttade till det östra torpet i Gällsviken. De hade barnen Augusta, Hilma, Karl och Albin.

Hällekil 1:20 (nuvarande 1:72) Vintersta

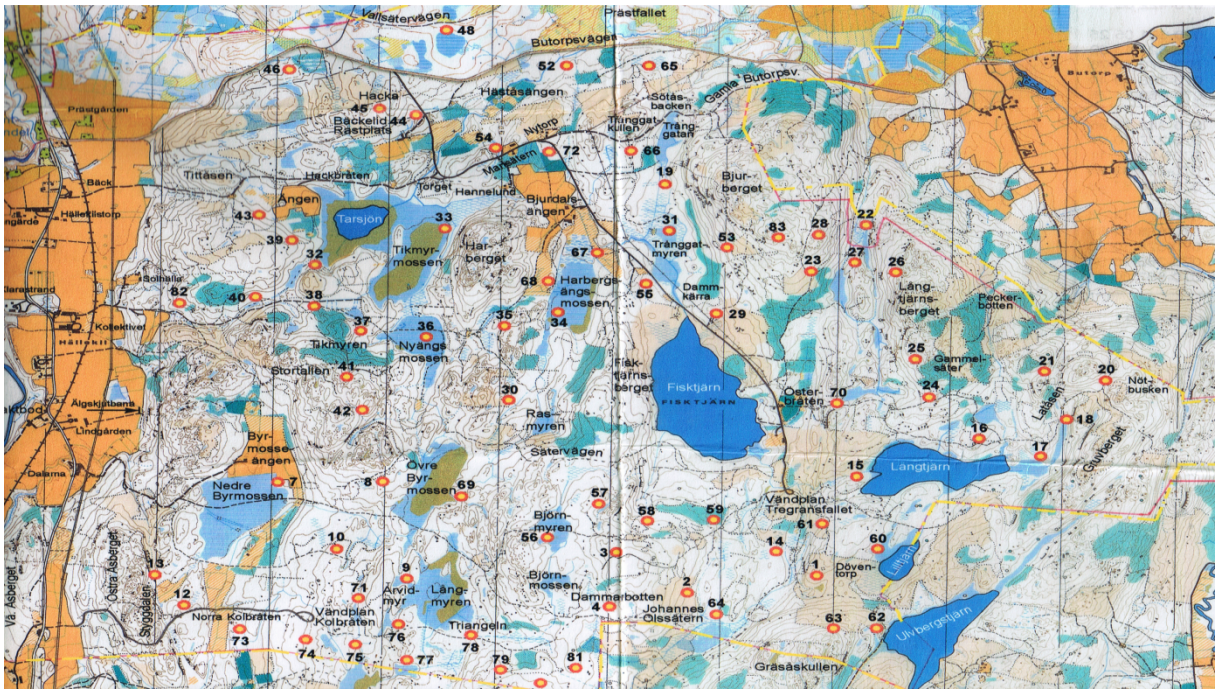
Markerad med skylt.

Nuvarande ägare: Stora Kopparberg Bergslag AB. Torpet låg på Gräsmangens västra sida.

Bostadshuset består av ett rum och kök och här bodde Gustav Nord, son till Karl och Lena Nord och hans hustru Julia Maria. Uthus torde ha funnits.

Torpet revs på 1940-talet.

Torp som markerats av inventeringsgruppen

Torp, ställen och boplatser på Hällekilsskogen som markerats av inventeringsgruppen

Listan utgår från Hällekils jaktvårdsområdes nummer på pass. Där inget nummer är angivet betyder:

Ek = platsen är **ej utmärkt** på kartan

xx = **okänt** var platsen är

Uk = platsen ligger **utanför** kartbladet

. Johannes Larssättra Säter. Platsen är markerad med skylt.

64. Johannes Olssättra Säter. Ruiner finns kvar. Platsen är markerad med skylt.

12. Kolbotten Norra

71. Kolbråtens vändplan

21. Latåsen

7. Liera eller **Liden:** mellan Övre och Nedre Byrmossen.

8. Likuul eller **Lidkullen** Berget öster om Byrmôssänga

60. Lilltjärn

77. Långmyren

15, Långtjärn

54. Mansätra

xx. Myra Torp, som är rivet. Platsen är markerad med skylt.

Uk. Nabben Ruin. Platsen är markerad med skylt.

72. Nytorp

xx. Nyängen Torp som är rivet. Platsen är markerad med skylt.

20. Nötbôsken Ligger nordost om Långtjärn. Bra älgpass!

Uk. Palmqvisttorpet Rivet omkring år 1900. Platsen är markerad med skylt.

xx. Pekker-bôtten Plats, en gång kolmila, norr om Långtjärn, ovanför Öster-Bråten.

30. Rasmyren Ligger väst om Fisktjärnsberget.

Eu. Skamfotbôtten Norr om Långtjärn

Eu. Skeppsundsdalen Nedfart till älven mitt för infarten till f.d. Hällekils vårdhem

xx. Skinnsäcken Torp, som är rivet. Platsen är markerad med skylt.

Ek. Skogsgatan Mellersta Allmänning. Vägen till skogen från gården Där Nol

Ek. Skogsgatan Norra Allmänning. Vägen till skogen över vårdhemmets gård

Ek. Skogsgatan Södra Allmänning. Vägen till skogen vid gården Dalera

xx. Skomakartorpet Torp, som är rivet. Platsen är markerad med skylt.

41. Stortalla Märkesplats på skogen. Den växer hög utmed Sättervägen

13. Styggdalen

9. Arvidmyr

Ek. Backbrôten Åker i Hällekil, ovanför Övre Backera

Ek. Backera Nedre Torp, som är rivet på 1940-talet. Platsen är markerad med skylt.

Ek. Backera Övre Torp, som är rivet på 1940-talet. Platsen är markerad med skylt.

Ek. Badhusbacken Nedfart till älven vid gården Där Väst

23. Bjurberget

56. Björnmyren Platsen ligger väst om Johannes Ors-sättra.

Uk. Bleck-Stinas Torpstuga, som är riven. Platsen är markerad med skylt.

xx. Blombacka Torp, som är rivet. Platsen är markerad med skylt.

xx. Bocklôcka Torp med endast rester kvar av murstock. Platsen är markerad med skylt.

7. Byrmossängen, Nedre Stugruin och lada fanns kvar 1994. Platsen är markerad med skylt.

7. Byrmossängen, Övre Platsen är markerad med skylt.

44. Bäckelid

xx. Dalsättra Ruin. Platsen är markerad med skylt.

55. Dammkärra Torp vid norra Fisktjärn som är rivet. Platsen är markerad med skylt.

55. Dammänga Äng sydost om Bjurdalsängen i närheten kashyveln fanns (se Bocklôcka)

4. Dommerbôtten Ligger intill Johannes Ors-sättra.

Uk. Dunnerhallera Berghällar på Olle Johanssons mark. Där var det förr bra bärmarker.

1. **Dövenstorpet Övre och Nedre** Torp, som är rivna. Platserna är markerade med skylt.

24. Gammelsättra Osäkert vad det varit eller legat. Ett älgpass finns med samma namn.

63. Gräsåskul

Eu. Gethallsgrinna En grind öster om Byrmossängsberget**.**

18. Gruvberget Ligger öster om Långtjärn.

Uk. Gällsviken, västra och östra Torp vid Gräsmangens västra sida ,Endast ruin återstår.

Uk. Gällsviken Torp vid Gräsmangens västra sida, används som sommarställe.

45. Hacka

34. Harbergsängen Boplats där rester finns kvar av murstock (1990). Markerad med skylt.

Eu. Hôla / BäcksvenshôlaÖster om Tarsjön efter vägen till Åsera, sydväst om Nyänga.

Eu. Hôlta eller **Fisktjärnsänga** Slåtteräng söder om Fisktjärn.

Eu. Hopänga Samfälld slåtteräng, öster om Hällekil 1:56 (Wikströms)

Uk. Hällekilssättra, Mellersta Torp som används som sommarbostad.

Uk. Hällekilssättra, Norra Torp som används som sommarbostad.

Uk. Hällekilssättra, Södra Torpet var tidigare arrendeställe under AB Mölnbacka-Trysil.

xx. Häståsänga Äng där det förut fanns en lada. Ägare: Maja Henriksson

Uk. Jan Perssättra Boplats, troligen säterstuga. Ruin finns kvar. Markerad med skylt.

xx. Jans-botten Plats (där det en gång varit en) kolmila vid norra änden av Fisktjärn

xx

xx. Sättervägen Stigen över skogen mellan Hällekil och Hällekilssättra

xx. Söbrôten Torp, som är rivet. Platsen är markerad med skylt.

65. Sötostbacken

xx. Tallera Ligger mellan Österbråten och Mari´s Österbråten.

37. Tikmyra Hörde till Klarastrand

59. Tregransfallet, Nedre/Södra Torp, som revs på 1920-talet. Platsen markerad med skylt.

59. Tregransfallet, Övre/Norra Torp, som är rivet. Platsen är markerad med skylt.

78. Triangeln

66. Trånggata

62. Ulvbergstjärn

48. Vallsätra

xx.Wennergrundsbacken Backen vid Solhälla

xx.Wikströmsgrinna tidigare **Brägrinna** vid Hôla, efter Sättervägen

Uk. Vintersta Torpet vid Gräsmangens västra sida, rivet på 1940-talet. Markerad med skylt.

40. Vintervägen Från Hällekils vårdhem till Tartjärn

Ek. Åsberget Västra Torp. Platsen är markerad med skylt.

xx. Åsberget Östra Torp som revs 1925. Platsen är markerad med skylt.

xx. Åsera, Bjurdalsängen Torp, som är rivet. Platsen är markerad med skylt

xx. Åsängen Rester av husmuren finns kvar. Platsen är markerad med skylt.

43. Änga

Uk. Örtenbråten Ett antal sommarstugor

Uk. Örtenbråten, Där Öst Gård, som fortfarande brukas.

Uk. Örtenbråten, Öst á Åna (norra) Ruin. Platsen är markerad med skylt.

Uk. Örtenbråten, Öst á Åna (södra) Ruin. Platsen är markerad med skylt.

xx. Östanvikssättra Ruin påträffad. Platsen är markerad med skylt.

70. Österbråten Torp som ligger öst om Fisktjärn. Ägs av Ingemar Jansson.

70. Österbråten Övre Torp, norr om Österbråten, revs 1944. Platsen är markerad med skylt.